

IJA # 548

לקח טוב חלק ראשון

Leḳaḥ Ṭov Ḥeleḳ Rishon

Nissim, Selim Yiṣḥaq

Baghdad, 1912

... who has prepared a patch of the perfection of a billiards table.

WALSALL'S NEW PRO.

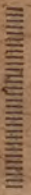
Led by Mr. P. B. Pearmann-Smith (a son of Alderman W. J. Pearmann-Smith, three Mayor of the town), who is again the rival and respected captain, Walsall hope to improve, and become as strong as last season.

The new professional, Herbert Sedgwick, is not a stranger to Walsall, as he played there for Staffordshire in the county match last season against Northumberland, taking seven wickets for 28 runs. His record last season in county cricket was 56 wickets at less than 10 runs apiece, and he should come off on hard wickets.

As a batsman the chief new player is W. Hyman, a Pelsall schoolteacher, who has made many appearances in Somersetshire county matches. He scored 339 not out in 100 minutes when playing for Bath Association.

P. B. Pearmann-Smith, the captain, is a steady batsman and a good change bowler who needed. Norman Hewson, the new vice-captain, who has assisted Staffordshire, Lionel Taylor (another county man), J. Ashwell, Bert Taylor, P. Cozens, A. T. Lyons, A. F. Leighton, and S. Eglington are all reliable batsmen. To assist Sedgwick in the howling

This beautiful evening cloak is of jade green pounce, caught in round the hips and shoulders. The collar is of field.

1892

قطعة شظية مرئية من كتاب مجلدًا visible fragment from bookbinding

JAR

ritor
reat

AND

ire a
decide
Villa.
a will
the by

general problems
down on the floor
think
DAMSON CROF
blunt blossom
this season
have used, passing
strange to be
to be
and
and
from

The superintendent of the club told
the "Daily Chronicle" representative
that what the girls like best is to be able
to make a m

THE JOYS OF NOISE.

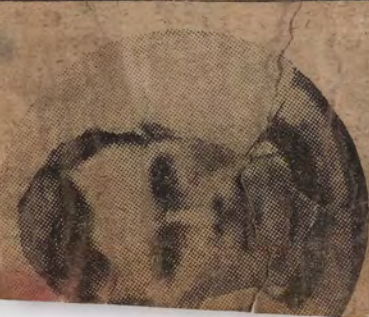
The girls' distinctions observed in the
servants' hall vanish at the club's noon
and evening meal on equal terms.
Men friends may be invited, but so far
only three have been brave enough to
come. James, the butler, or William
Scottman, is apparently afraid of being
only men among many women.

My parents have been very kind and
good throughout what must have been a
very trying time for them, as it has been
for me.
They have always stimulated that we
I think of in

A TRYING TIME.

The proprietor was attending the
school at Didsford, and the Master
of Amloes, as a boy, used to take his
own toys to her father for repair, says a
Daily Mirror correspondent.
"Of course, I am pleased," said Miss
Sturman, "though I may tell you I didn't
care to say 'Yes' for a long time, because
I was afraid to think of the disappointment
to the friends of the Master of Amloes."

ch he was L... to see several
and divine what was about

SAM HARDY.

ge was absolutely uncanary and
seed all the finest shots of the
coolness and imperturbability,
always noticeable, and the
es summed these qualities up
e, his brain was packed in
s born at Newbold, near Ches-
December, 1883, and commen-
school team which participated
field competition he was first
the duties of centre forward.
s, of age he joined Newbold
ed there commenced his
erfield engaged

THE GAME.

Witness replied that he did not remem-
ber any £50,000, and Captain Fosbery said
it related to the Handley-page account.
Witness: I do not remember any £50,000
potential debit.

Captain Losely: Is it possible there
should be such potential debit among these
accounts?—I think it highly improbable.
I think we covered the ground necessary.

THE MAN IN CHARGE.

Sir Richard Muir, representing Mr.
Sutton, said the latter could not bear the
strain of a long examination as, in his and
Dr. Foster's view, Mr. Sutton was on the
point of a nervous breakdown.

Ernest John Sutton was then called to
give evidence, and told the committee
that he was placed in charge of the
investigation of the Ministry of Munitions
in September, 1920, and he described an
informal meeting held in his room with
the group head-jedger investigators and
others. The object of the meeting was to
"ginger them up."

"I spoke to them," said witness, "about
getting on with the work of the accounts
and advised them not to pass on queries
to other people, but to kill them them-
selves. I never said anything about
covering up traces or tracks, and I don't
remember anyone saying anything about
goal."

Sir Richard Muir: Do you know of any
destruction or concealment of papers?—
No.

So far as you know were any papers
either destroyed or concealed from "E,"
and "A"?—I believe they got the papers
they required.

So far as you know were any papers
destroyed?—No.
What would the effect have been upon
your work if papers were destroyed?—
Witness: It would have had a bad effect
upon one's work.

The PICTURE HOUSE WALSALL,

To-Day, Tues. & Wed. THE ADMIRABLE
CRICHTON, by SIR JAMES M. BARRIE
Starting THOMAS MEIGHAN & GLORIA SWANSON

The PICTURE HOUSE WEDNESBURY

To-Day, Tuesday and Wednesday
HOBBSON'S CHOICE. Starting
JOE NIGHTINGALE

The PICTURE HOUSE WILLENHALL

To-Day, Tuesday and Wednesday
KISS ME T. Featuring
THE SINKER

SKILL COMPETITION.

"Sports Argus" Prize for the
Best Football Estimate.

The proprietors of the "Sports Argus"
(in conjunction with the Sunday
Mercury and News) offer a prize of £100
for Eighteen Correct Football Results. If
not won £50 will be paid for Seventeen
Correct Results. If neither

LEAGUE CRICKET.

Prospects of Birmingham and District Clubs.

KEEN STRUGGLES EXPECTED.

Mitchells and Butlers, who made a capital start in the Birmingham and District League on Saturday, when they easily defeated Walsall, hope to "go one better" than they did last season, when they were runners-up in the championship.

Jack Fereday, who has been reinstated as an amateur, is coaching the young players, and the side will be ably captained by "Jack" Stevenson.

H. Venn, the Warwickshire amateur, is to play regularly, and his Coventry colleague, J. Morton, also has thrown in his lot with the side. Wilkinson remains as the "pro." His service to this club is one of the features of league cricket: he has each season not only figured in the honours list, but in that of the league. Wally Knibb, the old Dudley player, again figures in the side.

For Our Lady Readers

The
Three Tier
Evening
Cloak.

Subscription is half a guinea yearly. The price of the paper is 6d. per copy. The paper is published weekly, except on Sundays and public holidays. The price of the paper is 6d. per copy. The paper is published weekly, except on Sundays and public holidays.

5

הנך לנער על פי דרכו גם כי יזקין

לא יסור ממנה (משלי כ"ב)

קולע ל לא יעבר ולא יא על שבע בעניני

כצמור שמי נצט יתקל לייא יוסף נצב

לקח טוב

כי לקח טוב נתתי לכם תולתי

אל תעזבו (משלי ד')

הספר הזה

נועד

להנך על דרכי התורה והמוסר

את נערי בתי הספר שכבר

קראו התנ"ך כראוי

חלק ראשון

ס' סת"ע"ג

בדפוס חי עזרא ראובן דנגור ס"ט

זכות הדפסת הספר הזה שמורה

לצמיתות להמחברים

סלים יצחק נסים ויחזקאל חי שמואל

הסכמת הרב ח' יעקב ח"ר יוסף חיים נר"ו

גדל באלו חלי האנשים הכמים ונכונים המלין המפואר
 כלים אפי' ילחק נסים' והמורה המהיר ח' יחזקאל
 שואל והראוי את ספרם זה לקח טוב באספו ולקטו
 השכלו מדעתם נפרי תבונתם וילא פרה וילץ
 הסדר הנכון הזה לסורות את נערי בני ישראל את הדרכ
 ה ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו בכל עת וזמן יען
 סדור ההדש אשר צומנו כל מגמתם וחשקם אך ללמוד
 ונות העמים והצמות הגשמיים ח' לזאת יאות להודיע
 גם שכל אחד לריק לדעת מה היא הוצתו ויעשה ומה
 ישראל שואלת ממנו ובה הספר האור כל דבר לפתוח
 להנערים ולהסיר מהם רוח טועים והגם הספר הזה
 קלר הכמות האמנם הוא רב החיכות והנה להלל
 את המהצרת הנכבדה הזאת ודבר שפתיים אך למחסור
 כי פתי חסר לב אשר לא יבין ערכה ללורך הנוך הנערים?
 לזאת חיצה רמיא על מנהלי בתי הספר בכל עיר ובכל
 מה לאסוף הספר הזה לבית הספר ולחלקם לילדי בני
 אל וללמדם ולהורתם דרכי החיים שלא יגדלו הנערים
 ו כפרד חין הבין וכל מן דין וכל מן דין סמוך הוא
 ואין רשות להשיג גבול המהצרים הנכבדים הנר"ו
 באלו עוד הפעם לבית הדפוס כי אם ברשות המהצרים
 ושארית ישראל לא יעשו עולם וזאתי עס"ה לכבוד
 הם ולכבוד המהצרים
 ס' לכו לחמו בלחמי ושתו בלין מבכתי לפ"ק
 עו ושלום

סליד יעקב ח"ר
 יוסף חיים

דבר א המורה

מגמת הספר הזה היא לנטוע בלב נערי צתי הס
 אהבה לתורתיו הקדושה ולהרגיל אותם לקרא בכה
 סקודש . לכן על המורה להודיע לתלמידיו כי כל
 שכתוב בכלן הוא מכלל מה שכתוב בתורה או בתלמוד
 או בשאר ספרי המוסר ואינו אלא כעסה מן הים ל
 מה שזכרו רז"ל בספריהם :

כנ ענין וענין לומר בספר הזה בקור האפשרי ל
 אס ראה המורה להרחיב ספורו על כל ענין ולדר
 כפי הצנת תלמידיו הרשות בידו ' אבל בדרכו זה ע
 להסתכל בשלשה דברים אלו : (א) שלא להאחר
 הענין וללאת לענין אחר . (ב) שיהיו דבריו פשוטי
 ושלא לדבר בדרך מליצה ודרכי הדמיון . (ג) בדברי
 הנוגעים לעקריו וליסודות תורתיו בפרט ' ילך כ
 השגת שכל הנערים .

בסוף כל ענין זכירו שם מעשה או משל או איזו ספ
 שנוגעים קלת או כלל לאותו ענין . והמכשיר
 המשלים או הספורים האלו כתובים או בתורה
 בתלמוד או בשאר ספרי המוסר . לכך על המורה
 ללמוד (אם לא היה רגיל) וללמד אותם . ואם היה
 המורה מהיר יכול לספר איזו ספור אחר : בלבד שיהיו
 הספורים כתובים או בספרי הקודש או בכתבי המוסר
 פשוט ומובן ' ונוגע לעניינה דיומא .

בסוף כל ענין כתבנו בנורת שיר ססוק מהסת"ך
 ממלי דרבנן . ושיר הזה כולל משמעות הענין בקור
 לכך אם לא אפשר שילמדו הנער ס הענין כלו על לב
 לריכוס ללמוד על לבם במעט השיר הזה .

מפתחות

פרק א

א	על התורה
ב	דרך ארץ ותקון המדות
ג	מדות האדם
ד	" "
ה	נקיון
ו	מאכל
ז	משתה
ח	להזהר בכבוד הכירו
ט	משא ומתן באמונה
י	ואהבת לרעך כמוך
יא	כבוד אב ואם
יב	טוב לב
יג	בקור חולים
יד	כבוד הכמים וזקנים

פרק ב

טו	מצואות ה' ויחודו
טז	אהבת ה' ויראתו
יז	ללכת בדרכי ה'
יח	שלא לחלל את שם ה' ולנהוג בכבוד
יט	בספרי הקודש
יט	קריאת שמע

מפתחות

נ תפלה
 נא ציצית ' והצמינת העם הישראי
 נב תפלין
 נג תלמוד תורה
 נד ברכה

פרק ג

נה שבת

" "

נו הג המצות
 נז הג השבועות
 נח ימי הצימות
 נט ראש השנה ושופר
 ל יום הכפורים
 לא הג הסוכות ולולב
 לב הנוכה
 לג פורים

פרק ד

לד שבועת שוא
 לה לא תגזב
 לו נניכה בערמה וגול
 לז דברים שבכלל גול
 לח מדה ומשגל

מפתחות

מל לא התאוה ולא תחמוד
 מ שבר שכר ' לא תחסום
 מא השבת אבידה
 מב רכילות ולשון הרע
 מג אונאה
 מד מלך ונשיא
 מה חוקי המלכות

פרק ה

מו צדקה
 מז "
 מה להלות לעני
 מט לתמוך ביד יתומים ואלמנות
 נ עזוב תעזוב עמו
 נא להוכיח את הבירו בפניו
 נב לא תקום ולא תטור

פרק ו

נג מאכלות אסורות
 נד סימני היה ועוף
 ה " " " ודגים
 נו גדולים מעשי ה'
 נז מילה
 נח להתרחק מדרכי כננה

מִן וּפְסֵן וְעִנְיָן
עַל־ר מוֹנֵי ?
הקדמה

באחת משפחות ישראל ' אשר יצאו בראש
גולים מירושלים ' שם האב פניו א בני ביתו
בעמדם להנפש מעט מעמל דרכם ' וידרוש
מאתם להגיד לו אחד אחד מה הצילו משוד
האויב ' ומה המליטו להם כצאתם מארץ
מולדתם ' כנוע א ארץ נוד ?
" בד וששומצע לבן "

גם נזם זהבמעשה חושב"
ענתה האם עקרת הבית מלפנים ' אבל האב
לא שמח על פליטת מהמדיה ויאנה בלבמר
ויצו להשליך את הבד והמצע אל המוקד '
ואת עדי זהבה במצולות נהר פרת ' ויפן
א בתו וישאנה ' מה הצילה היא מהר ציון '
בעזבם את עיר הקודש ?
" שושנה פורחת בין גלים נצים "

אותה לקחתי עמדי לזכרון "
ענתה הבת האהובה " הוי כי פרתך יוכלו על
אדמת נכר מבלי משים " קרא האב ויבך מר

מפתחות

פרק ז

נט לא תרצה
ס דין אמת
סא שלא לקחת שוחד
סב עדות

פרק ח

סג עבור החדש
סד מקדש
סה סנהדרין

או פנה אל בנו וישאלהו : מה הציל הוא מיד
להבה : באכול האש את ביתם מסביב :
" מגל ומעדר לקחתי אתי

המגל לחרב : והמעדר לקבר "
" גם הברזל יהיה לאפס : כי תאכלהו החלודה
והיה למסוס נוסס " ענה איש השיבה ואמר
לו " אך שוא והבל הצלתם : ופלישתכם אל
תהיה לשארית " אחרי כן הוציא מחיקו את
ספר התורה ויקרא לאמר :
הביטו אלי בני :

הנה דבר אלהים חיים :
אותו נשאתי בחיקי בצאתי בגולה :
קחהו והיה לכם למשמרת עולם "
(כל זה נעתק מספר תולדות ספרות ישראל)
על הקורא המבין לדעת כמה יקר ערך
החזיון הזה : בדברים קצרים מודיע אותנו את
רוח האיש הישראלי אשר יצא לגוד בגולה :
בשכל חרוץ הוא הוקר את ערך ספר התורה :
ספר הספרים אשר שם העם העברי כחותם

על לבו : כאר מים חיים אשר ממנו ישקו כל
העדרים : וכלב מלא מאהבת הדת והלאום
הוא רוגש את גודל האמונה והתורה בישראל
אשר עמדה לנו לפלישת שארית בין העמים :
ואחרי הדברים האלה : מן המותר הוא
להאריך בענין צורך הנוף הנערים בבית
הספר על ברכי התורה : ולהודיע אותם
יסודי הדת במסלול ישר ובסדר נאה בדרך
תרגיל שאר ההכמות המלומדות בכתי הספר
להיות נשועים כמסמרות בלב הנערים : כי
בהשקפתינו על סדר לימוד התורה וביחוד
בעירנו זאת בגדאד : מתעוררות בנו השאלות
הבאות זאת אחר זאת : והם :

א מי הם הילדים אשר נטו אל אהל יעקב
לשבור הון לרוחם : ללמוד חקי האדם בדרך
ה' : האם לא אחד מני אף הם ?
ב אם נתעורר לב התלמידים בכתי הספר
לרכוש להם עושר תושיה : האם עליהם
לנסוע לים הגדול : ולצלול במים אדירים :

לקרוא ולדרוש באפי ספרים ? האם יודעים
 לאיזה צד פונים ומה עליהם לרכוש ?
 ג יש מי שאומר ' כי הנערים קוראים בבתי
 הספר תניך וחק לישראל ודקדוק ' לא אנהנו
 מן המכחישים בזה ' אבל מי הוא התלמיד
 שהבין בטוב ואפילו בקיצור מה הם המצות
 והדעות אשר יעשה אותם הישראי והי בהם ?
 ד ויש מי שאומר כי הילד בבית הספר הנה
 הוא קורא ספרי מוסר השכל ובהם לומד
 דרכי הי' בלשון עברי או בשאר הלשונות ' .
 אם גם צדקו דברי האומר הזה ' האם לא
 יהיה הלמוד הזה ככתוב על נייר מחוק וכצל
 עובר אחרי אשר לא למד אותם הילד מנעוריו
 בלשון עמו ? האם לא יהיה זה כצמא ששותה
 מים שאולים ? האם לא טוב לשאוב מים
 ממעיניו ?

לכן ההשקפות האלו עוררו אותנו לפתוח
 פתח של מחט באולם הגדול הזה ' ואספנו
 הספר הזה וקרינו אותו לקח טוב על שם

הפסוק כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל
 תעזובו ' והוא קצר הכמות ורב האיכות ' .
 וגם כי ידענו כי ארוכה מארץ מדה ורחבה
 מני ים נסינו הפעם לסדר על דרך הספרים
 של בתי הספר ' בלשון קצר וכללי המצות
 הנהוגות אשר הייב כל איש ישראלי לנהוג
 בהם ולעשותם בכל זמן ובכל מקום ' כדי
 שיהיו שגורים בפי הנערים ' ודלי מים הקטן
 הזה שאבנו אותו מכאר משה ' (הוא ספר יד
 החוקה להנשר הגדול הרמ"בס ז"ל)

ובכל מה שיש ביד הקורא להטיב ולהגדיל
 ולתקן בסדר הכפר הזה הוא שכר פעלתנו
 זאת כי שכר מצוה מצוה ובעבור זכיותו
 של ספר הנסיון הזה לא נאמר כי אם עלינו
 לחלות ועל הקורא למהול ' .

משניה בבית הספר	מורה ראשי לעברי
(תעאיון) כבנדאד	בבתי הספר של
סלים	הכ"י כבנדאד יהוקא
יצחק נסים	ח"ר שמוא

א מיום שנתקבלה התורה הקדושה על הר
סיני היא אות האמת ודגל השלום
לבני אדם לדורי דורות י סרו עבי החשך
וענני הבהלות הלכו למו י ונונה דעה והשכל
הוא אור דעת ה' הופיע על פני תבל י ודע
תלמיד נעים כי התורה כוללת מצות וחקים
ומשפטים י אשר בהם בא ישראל בברית י
המצות הם כמו שבת י ימים טובים י צדקה
וכו' י החקים הם מצות אשר לאל יתברך
סודם י כמו פרה אדומה י כלאים י שלוח
הקן י וכו' י והמשפטים הם הדינים שבין
אדם לחבירו כמו דיני נזיקין י ושבועות י
ומנינים בכלל תרי"ג והם רמ"ח מצות עשה י
וסימנם מנין איברי האדם י ושם"ה לא תעשה
וסימנם מנין ימי שנות החמה י ונחלקין בכללן
לשני מינים י והם מצות שבין אדם למקום י
כמו תפלה י מילה י ציצית י וכו' י ומצות
שבין אדם לחבירו כמו לא תגנוב י לא תהמוד
כבוד אב ואם י וכו' י ויש מהם שהיו נוהגים
בזמן שישראל היו שרוים על אדמתם י כמו
יוכל י שמטה י דיני עבדים י וקרקעות י וכו' י

המשנה והתלמוד המה ביאור מצות ה' בכל
 ענייניהם ופרטיהם * והם ששה סדרים :
 זרעים * מועד * נשים * נויקין * קדשים *
 טהרות * וסימנם זמין נקיש *
 מה יפים גדולי הגן הפלילי הזה " התלמוד "
 וכמה נחמד תאורו וטעמו * כי מלבד
 ההלכות והדינים והדעות המפרשים מצות
 ה' הוא צומח פרו דעת מינים ממינים שונים *
 הוא כולל דברי אגדות שזכרו רז"ל או בדרך
 מוסר ומליצה * או בדרך רמז וסוד * דברים
 שראויים לקנות להם מקום בעמקי הלב *
 וזכור גם כן עניינים של חכמת הרפואה
 וחכמת הטבע והחשבון ושאר עניינים
 הנוגעים לחכמת מצוקי תבל (גוגרפיה)
 וחכמת השיעורים (הנחסה) ודברי הימים
 (תאריך) וכו' וכו' וכל אלו העניינים לא זכרו
 אותם רז"ל בדרך קבע לא אגב ביאורם על
 מצות ה' אשר היתה מגמת נשש * ומעט
 מהרבה המצות החם הצגנו לפניך בקוצר
 אמיץ למען תהיה רגיל ללכת בנתיב החיים *
 כמו שאמר דוד נר לרגלי דברך ואור
 לנתיבותי *

ב דרך ארץ ותקון המדות

צריך האדם להיות נמשך בדעותיו אחר
 רעיו וחבריו * ונהג כמנהג אנשי עירו * והוא
 כשיהיו נוהגים בדרך ישרה וכמסלת הנמוס *
 ואם היו רעים וחטאים אל יתערב עמהם *
 לפיכך אמרו לעולם ירבק אדם בטובים *
 דעות הרבה יש לבני אדם זה הפך מזה * כמו
 המה וכעס ודעת מיושבת * גובה לבושפלות
 רוח * נפש רחבה ועין טובה * רוך לב ואומץ לב
 וכו' דרך הישרה היא מדת הבינונית הרחוקה
 משתי הקצוות * לא יהא אדם נח לכעוס * וכא
 כמת שאינו מרגיש * אכל גובה הלב יתרחק
 ממנו האדם עד קצה האחרון ואמרו רז"ל מאד
 מאד הוי שפל רוח * וכיצד ירגיל אדם עצמו
 בדעות הטובות? יעשה וישנה וישלש ויחזור
 בהן עד שההרגל נטשה טבע שני * ומדת
 הכעס היא המדה המכוורת ביותר * והכעסן
 כל ימיו חי בצער ורעתו מכולכלת עליו *
 ובאבות אמרו יהי אדם קשה לכעוס ונה לרצות
 ואם היה להפך היוו אינם היים * ולצורך שעה
 מראה אדם עצמו כלאו הוא כועס ולבו אינו כן
 וזה כדי לייסר את בנו ותלמידו וכני ביתו *

המורה יספר לתלמידים ספור
על מדות הלל הזקן

בשלשה דברים אדם ניכר : בכיסו
בכוסו ובכעסו

מדות האדם

מדות האדם נכרים במעשיו : במאכלו
במשתהו : בדבורו : בהלכו : במלבושו
במשאו : ובמתנו : ובכלכל דבריו : המעשים
הם שמודיעים את האדם להכירו : אם חכם
ואם סכל הוא : אם טוב ואם רע : ולא בדברים
החלקלקות האדם ניכר : ויש בני אדם
שמדברים הרבה ואפלו מעט אינם עושים
והצבועים מדברים טוב ועושים רע : בדבורו
כיצד : לא יהא אדם צועק וצוח בשעת דבורו
ולא יגביה קולו יותר מדאי : לא יהיה דבורו
בנחת : (והוא שלא ילך עד קץ האחרון ומדבר
כנגסי הרוח) ולא יכנס לדברי הכירו : היו
דבריו נשמעים בין הבריות אומר : ואם לאו
שותק : כשמדברים עמו משיב על הראשון
ראשון ועל אחרון אחרון : ולא יהיה דברן עד

שפוסק דברי הכירו : ולא יהיה חוזר על
דבריו כמה פעמים .

המורה יספר לתלמידים ספור
נבל הכרמלי עם דוד

דברי חכמים בנחת נשמעים

המשך

ד
במהלכו כיצד : גם במהלכו של אדם ניכר אם
בעל דעה הוא או שוטה וסכל : וכן
אמר שלמה וגם בדרך כשהסכל הולך לבו
חסר ואמר לכל סכל הוא : לפיכך לא ירוץ
אדם ברשות הרבים כמנהג משוגעים : ולא
ילך בנחת כמנהג גדולים ושרים : אלא ילך
האדם כמו שהוא טרוד בעסקיו : ולא בקומה
זקופה כנגסי הרוח : ולא בכפיפת קומה
כבעלי הטוטרות .

בכלכל דבריו כיצד : בעל דעה מכלכל
דבריו במשפט : אוכל ושותה וזן נפשו
ואנשי ביתו כפי ממונו והצלחתו : ולא כפי
תאות נפשו : לפי שתאות האדם אומרת הב
לב : ואין ממון בעולם מכפיק לקנאה ולתאוה

ולכבוד * ואמרו חכמים אדם אוכל פחות מן
הראוי לו ולובש כראוי לו ומכבד אשתו
ובניו כפי שאפשר לו *

דרך בעלי דעה שיקבע לו אדם מלאכה
המפרנסת אותו תחלה * ואחר כך יקנה
בית דירה * ואחר כך ישא אשה * כמו שסדר
הכתוב מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו *
מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו * מי
האיש אשר ארש אשה ולא לקחה אבל הטפשי
מתחילין להפך * בתחלה ישא אשה * ואחר
כך אם תמצא ידו יקנה בית * ואחר כך בסוף
ימיו יחזור לבקש אומנות *

המורה יספר לתלמידים מעשה
הנמלה עם הצרעה *

לך א נמלה עצל ראה דרכיה וחכם *

ה נקיון

הנקיון מביא את האדם לבריאת הגוף * ולישוב
הרעת * והנקיון נצח הרופאים מפני שהוא
סם רפואה שלפני מחלה * וקטן הוא בכמותו
אבל גדול הוא באיכותו * קטן מפני שאינו

נצרך אלא למים אחד היכודות שברא הה'
במאד מאד על פני הארץ * וגדול כי מתקן
הגוף הוא * ואמרו חכמים זוהמה מביאה לידי
שעמום * והנקיות מביאה לידי זריזות *
והזוהמה מוציאה את האדם מן העולם * כי
הברת בני אדם מואסים באדם מטונף * ועל
האדם להתנהג גם כן בנקיון בביתו ובמלבושיו.
שתקון הבית ותקון המלבוש מביאים את
האדם לנחת רוח ולשכלול רעיון *
תקון המלבוש : הוא שיהיו מלבושיו נקיים *
ולא במשמע כי יהיו מפוארים כגדי משי
ורקמה אלא בלבד שיהיו נקיים נאים אף כי
הם בגדי צמר גפן * ואמרו חכמים כבוד אדם
מלבושו * וכל מה שיהיה אדם חס על כבודו
יהיה נוהר בתקון מלבושו *

המורה יספר לתלמידים על הלל

הזקן שהיה נוהר בנקיון *

מוכר אדם קורות ביתו ויקח

מנעלים לרגליו *

אכילה

א יהיה אדם בעל נפש רחבה וגרנדן שאין
 הגוף נברא לאוכל אא האוכל נברא
 לגוף ומי שמקדש כריסו לאוכל והיתה
 בטנו אמונתו הוא מביא דאגה לגופו שרוב
 ההולאים באים מאכילה גסה לפיכך ישים
 האדם על לבו שיאכל וישתה כדי להכרות
 גופו ואיבריו ולא למלא תאותו בלבד וכל
 מה שיפתח ארס כריסו כריסו נפתחת לו
 ביותר

ירקות וכיוצא בהם שלא נתבשלו
 המורה יספר לתלמידים פישת
 זולל וסובא

צדיק אוכל לשובע נפשו
 ובטן רשעים תחסר

שתיה

וטוב שכרופאים הוא סדר המאכל ותקון עתיו השתיה כדת היא שישתה האדם יין או שכר
 וכמו שצריך אדם שלא יקנה אדון לעצמו או שאר מיני משקים המשכרים לעת הצורך
 בכריסו כך מצוה שלא לחבול בנפשו לרעוב בדרך רפואה או שדיה לו מנהג לשתות
 גופו ולהתנהג בכבודות בעת מאכלו שזה במדה ובמשקל וכל הממעיט הרי זה משובח
 גם כן מביא האדם לידי חולי אא יהיה נזהר שאין שמחה מן השכרות ולא דאגה מן
 שאוכר לשובע נפשו על הסדר בעתו הנזירות אבל מי שהיתה השתיה אומנותו
 והמאכילים צריכים להיות מועילים לגוף ייו של צהרים אזור מתניו ושכר של גשף אזור
 ומעט מן הראוי ולא מתוקים לחיך בלבד חלציו אוי לו ואוי לנפשו אוי לבני ביתו
 וכשאדם אוכל אוכל בביתו על שלחנו בחו תושש במהרה וכל ימיו לילות
 ובדרך כבוד ולא בדרך זולל וסובא ואין לך אייביו אשי ביתו ועל זה אמר שלמה למי
 דבר שמשנה האדם מן הבהמה כמו הפה גוי למי אביו למי מדנים למי שיה למי בצעים
 והנערים צריכים להזהר מלאכול פירות גם למי הכלילות עינים

המורה יספר לתלמידים על הנזיה

א תראה יין כי יתאדם וכו' כי
אחריתו כנחש וכו' *

ח להזהר בכבוד חבירו

לעולם יזהר אדם בכבוד חבירו וכל שכן
בכבוד מי שגדול ממנו ובני אדם
שהתחנכו על דרכי המוסר נוהרים ביותר
בכבוד הבריות. כיצד אדם חוקק כבוד
לחבירו? היה חבירו מדבר בחברת בני אדם
לא יפסיק את דבירו בלא רשותו יחש שציערו
בשגנה בדברים או באיזה דרך מבקש ממנו
מחילה כללו של דבר ידע האדם כי חבירו
נברא כדמותו ולו חלק בחברת האנושית
כמותו.

אל יאמר אדם הואיל ועברי זה תלמידי זה
אנה עמו בכיוון ובאבות אמרו יהי כבוד
תלמידך הכיב עליך כשלך וכבוד חבירך
כמורא רבך וכן אמרו רז"ל איזהו מכבד?
המכבד את הבריות ואמרו לעולם יהיו בני
אדם בעיניך כלסטים ומכבדם כרבן גמליא *
כלומר מצד אחר אתה נוזר מהם במשא ומתן
כמו שהם כלסטים אבל מצד השני הזהר שלא

תזלזל בכבודם וכמו שיזהר האדם בכבוד
חבירו כך יתנהג עם בני ביתו כמו שאמרו
יהא אדם מכבד את אשתו יותר מגופו
(אוקירו לנשייכו כי היכי תתעתרו) ובשם
שאדם מצווה על כבוד חבירו כך מצווה שלא
יהי דורש כבוד לעצמו. וכבוד הנדרש אינו
לא כיוון לאדם ואמרו רז"ל הקנאה והתאוה
והכבוד מוציאים את האדם מן העולם וכן
אמרו אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות *

המורה יספר לתלמידים ספור
דוד ושאל במערה *

כי מכבדי אכבד וכווי יקלו *

ט משא ומתן באמונה

משאו ומתנו של אדם צריך להיות באמת
ובאמונה יאמר על לאו לאו ועל הן הן
מדקדק על עצמו בחשבון ונותן דמי
המקח לאלתר ורואה את חובו כעול על
צוארו *

הדבור הוא עמוד העולם ומי שעומד בדבורו
מרויח בעסקיו וקונה לו שם טוב ושם

הטוב הוא קרן קיימת לעולם *

ואסור לגנוב דעת הבריות * גניבת דעת כיצד

א יפציר בחבירו שיאכל אצלו והוא יודע

שאינו אוכל * מרבה לו בתקרובת וידע שאינו

מקבל * וכיוצא בזה *

המורה יספר לתלמידים ספור

שמוא הנאמן הערבי *

א תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך

ואהבת לרעך כמוך

לאהוב את חבירו. שנאמר ואהבת לרעך כמוך
והוא שיחוס אדם על נפש וממוץ וכבו

חבירו כאשר הוא חב על ממונו ונפשו וכבו
וזהו כלל גדול בתורה * ויסוד כל המצו
שבין אדם לחבירו *

מעשה בנכרי אחד שהלך אצל הלל הזקן
(והוא הלל שעלה מבבל והחזיר התורה

על מכונה) ושא ממנו לגיירו וללמדו תורה
על רגל אחת * אמר לו (מן דלך סני לחבר

לא תעביד) * וברגע אחת נתגייר הנכרי *
וכל השונא את חבירו אפילו בלבו על ה

עובר על לא תשנא את אחיך בלבבך *

ישנאת הנם מביאה לידי חרבן גדול .

אין חברת האנושית מתיישבת בהשקט ורוחה

אם באהבת ובעזרת בני אדם זה את זה *

שיהיה הגדול עוזר להקטן * והעשיר להעני *

והחכם להכסיל * כי יד יוצר אחד עשתה

אותנו ואב אחד לכלנו *

המורה יספר לתלמידים מעשה

קמצה ובר קמצה *

כל ישראל ערבים זה בזה *

כבוד אב ואם

מצות כבוד אב ואם ומוראם היא מעשרת
הדברות * כתיב כבד את אביך ואת אמך

וכתוב כבד את ה' מהונך * וכן כתוב איש אמו
ואביו תיראו * וכתוב את ה' אלהיך תירא *

למדנו מזה שהשנה הכתוב כבוד ומורא אב
ואם לכבוד ומורא הה' * איזהו מורא * לא

עומד אדם במקום אביו ולא יושב במקומו *
ולא סותר את דבריו * ולא יקראהו בשמו לא

בחיו ולא במותו * איזהו כבוד * מאכיל

ומשקה ומלביש ומכסה משל אביו * ואם אין
ממון לאב ויש ממון לבן כופין את הבן וזן
אביו ואמו כפי מה שהוא יכול * ומוציא
ומכניס ומשמש בשאר הדברים כדרך
המשמשים * ועומד מפניו כדרך שהוא עומד
לפני רבו *

עד היכן הוא כבוד אב ואם * אפילו נטלו בים
של זהובים שלו והשליכוהו לפניו בים
לא יכלימם * ולא יכעוס כנגדם * אלא יקבל
וישתוק * ועד היכן הוא מוראם * אפילו היה
לובש בגדים חמודות ויושב בראש הקהל
ובאו אביו ואמו והכלימוהו הוא לא יכלימם *
אלא שותק וירא ויפחד מן הה' שצוה בכך *
ואף על פי שנצטוו הבנים בכבוד אב ואם
אסור להאדם להכביד עולו על בנו ולדקדק
בכבודו עליהם * שלא יביא לידי מכשול לא
ימחול ויתעלם * שהאב שמחל על כבודו
כבודו מחול *

מי שאמה לו אביו לעבור על דברי תורה לא
ישמע לו * שנאמר איש אמו ואביו תיראו
ואת שבתותי תשמורו * כלומר מצד האחד
אתם תכבדו ותיראו אביכם ואמכם * אבל
מצד השני אתם מצווים לשמור מצותי *

באדם לכבד את אשת אביו כל זמן שאביו
ח * וכן מכבד בעל אמו כל זמן שאמו
מת * ומדבריו חכמים להזהר אדם בכבוד
והגדול ככבוד אביו *

מורה יספר לתלמידים ספור העקידה

את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיו *

טוב לב

ל רבי יוחנן בן זכאי מהמשה תלמידיו
איוהו הדרך ישרה שידבק בה האדם *
אמר עין טובה * ואחד אמר חבר טוב
* ורבי לעזר אמר לב טוב * והשיב להם
האני את דבריו מדבריכם שבכלל דבריו
יפס * ובמיעוט דברים הודיע הרב
למידיו את ערך הלב הטוב שהוא מעיין
מדות התמוריות * ולב הטוב הוא מתנה
לה לאדם מן הא' * כי בעל לב הטוב
ב את הבהיות * רודף אחר השלום * אוהב
האמת * מתאוס לגמול חסד לחבירו *
הוא גמול החסד * הוא לעשות חסד לא
ול הנאה וקבלת שכר אלא כדי לעשות

רצון הא בלבד ' (לעשות חסד בשביל שהוא בעולם * ועליהם אמר דוד ע"ה אשרי משכיל חסד) *
טוב לב אם היה עשיר לכו אינו גם בו ' ואם היה עני אינו דוחק את השעה ' ואם היה חכם ידע שאין חכמתו אלא כטפה מז היב לפני מי שהעמיד ארץ על בלימה * ואמר רז"ל כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוד המקום נוחה הימנו *

המורה יספר לתלמידים ספור עובדיה והנביאים במערות *

דברים היוצאים מן הרב נכנסים ללב

יג בקור חולים

מצוה לבקר החולים * ואפילו הגדול יבקר הקטן ממנו החולה * היו החולים עניים יבקר אותם בדרך גמילות חסדים * כיצד היו לו סמים לרפואה יתן להם חנם היה יודע רופא מובהק מודיע אותול להם * היו החולים מתיאשים בצערם מספר על לבם * ואין לך גמול חסד כמו שיתמוך ביד החולים העניים כי בעניותם ובמכאובם הם דלים

א דל ביום רעה ימלטהו ה' *

המורה יספר לתלמידים ספור על החכמים בישראל שהיו תומכים במצוה זאת *
כל המקיים נפש אחת מישראל כאן קיים עולם מלא *

יד כבוד חכמים וזקנים

מצוה לכבד הזקנים והחכמים שאמר מפני שיבה תקום * מי שהוא זקן מופלג בזקנה ואף על פי שאינו חכם עומדין לפניו ' ואפילו חכם שהוא ילד עומד בפני זקן המופלג שנאמר מפני שיבה וכל שיבה במשמע * וכל תלמיד חכם מצוה להדרו ואף על פי שאינו רבו * והדור הח' הוא הדור התורה * כבוד הזקנים הוא גם כן מן דרכי הנמוס והמוסר הפשוטים בין כל העמים בעלי דעה * ובני עיר אספרתה ביון בימי קדם כבר נתפרסמו בדרך הטוב הזה כמאד מאד *

המורה יספר לתלמידים ספור רהבעב
ועצתו בקמנים *

אם יאמרו לך הילדים בנה והוקנים כו
שמע לזקנים * שבנין ילדים סתירה
וסתירת זקנים בנין *

המורה יספר לתלמידים ספור אייהו
התשבי עם נביאי הבעל *

שמע לי יעקב וישראל מקוראי אני
הוא אני ראשון אף אני אחרון *

שז אהבת הה' ויראתו

לאהוב את הה' שנאמר ואהבת את ה' אלהיך
וכן כתוב ואת ה' אלהיך תירא * הא הנכבד
והנורא מצוה לאהבו ולירא ממנו בכל לב.

באיזה דרך היא האהבה והיראה? בשעה
בשעת ראשונה בתורה לקיים מצות עשה
שיתבונן האדם כמעשה הבורא הנפלאים
והוא לידע שיש אלוה אחד בעולם יראה מהם חכמתו שאין לה ערך ולא קץ
מיד הוא אוהב אותו ומשבחו * כמו שאמר
ה' אלהינו הוא בורא העולם וכל מה שיש בו דוד ע"ה צמאה נפשי לאלהים לא הו' *

והוא יחיד וממציא כל נמצא ומצוה ואין כשמהשב בדברים האלו עצמם מיד הוא
הוא עיקר הגדול שבתורה שהכל תלוי בו ירא ונרתע לאחריו וידע שהוא בריה קטנה
והוא מצוה ראשונה מעשרת הדברות * הרב שפלה עומדת בדעת קלה לפני תמים דעות
כתובים יש בתורה שמוהירים אותנו על יהוה כמו שאמר דוד ע"ה כי אראה שמיך מעשה
הה' ומכללם הפסוק בפשרת האוינו * ראצבעותיך וכו' מה אנוש כי תזכרנו וכו' *
וכן כתוב בתורה ועתה ישראל מה ה' אלהיך
שוא מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך

פרק ב

טו מציאות הה' ויהודו

מצוה ראשונה בתורה לקיים מצות עשה
שיתבונן האדם כמעשה הבורא הנפלאים
והוא לידע שיש אלוה אחד בעולם יראה מהם חכמתו שאין לה ערך ולא קץ
מיד הוא אוהב אותו ומשבחו * כמו שאמר
ה' אלהינו הוא בורא העולם וכל מה שיש בו דוד ע"ה צמאה נפשי לאלהים לא הו' *

והוא יחיד וממציא כל נמצא ומצוה ואין כשמהשב בדברים האלו עצמם מיד הוא
הוא עיקר הגדול שבתורה שהכל תלוי בו ירא ונרתע לאחריו וידע שהוא בריה קטנה
והוא מצוה ראשונה מעשרת הדברות * הרב שפלה עומדת בדעת קלה לפני תמים דעות
כתובים יש בתורה שמוהירים אותנו על יהוה כמו שאמר דוד ע"ה כי אראה שמיך מעשה
הה' ומכללם הפסוק בפשרת האוינו * ראצבעותיך וכו' מה אנוש כי תזכרנו וכו' *
וכן כתוב בתורה ועתה ישראל מה ה' אלהיך
שוא מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך

וללכת בכל דרכיו ולא הבה אותו *
ואמרו חכמי המוסר צריך אדם לירא ממ
שאינו ירא מן הה' *

המורה יספר לתלמידים ספור הננייה מישא
ועוריה עם נבוכדנצר *

ראשית חכמה יראת ה' *

מי שישכח את הה' לבו גם בו וראוי לקרא
אותו שוטה רשע וגם רוח * וכן אמר
כתוב ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך *

המורה יספר לתלמידים ספור יחוקיה
המלך בחליו *

בטח א' הה' בכל לבך וא' בינתך א' תשען *

זו ללכת בדרכי הה' ח שלא לחלל את שם הה' ולנהוג

להדמות בדרכי הה' שנאמר והלכת בדרכיו בכבוד בספרי הקודש

וכו' היאך הולך אדם בדרכי הה' ולא לחלל את שם הה' שנאמר ולא תחללו
ידמה האדם לאל בדרכיו : רוצה את שם קדשי * ויש בני אדם מקוצרי הדעת
לאמר כמו שהוא רחמן יהיה רחמן * ארץ סרי לב שמוכירים את שם הה' בכל עת
אפים יהיה ארך אפים וכו' * ובכל עסקינל זמן על איזי דבר ומבטים אותו על הנם *
ובכל מעשיו יזכור הא' יתברך כמה שאמר הנהג בזה הוא עובר על לאו * וכן אסור
הכתוב בכל דרכיך דעהו והוא ישר ארחותיך. נהוג בזוול בספרי הקודש * ספרנו הקודש
וכן אמרו החכמים יהיו כל מעשיך לשם נחלקים לשנים (א) תורה שבכתב (ב)
שמים * וא' ישכח רגע אחת כי הה' יתברך תורה שבעל פה * תורה שבכתב היא כ"ד
הוא משניח כמו שאמר הנביא ירמיה גדול פרים ובכלל תנ"ך * התורה היא החומש
העצה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות עלונתנה לנו מן הה' על ידי משה רבינו * הנביאים
כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרים ספר יהושע ושופטים ושמואל ומלכים
מעלליו *

ועל שופטי ישראל ומלכות שאול ודוד ושלמה
 ויתר מלכי ישראל ויהודה * וספרי ישעיה
 ויהזקאל וירמיה ותרי עשר * שיותר ספורם
 הוא על העתיד ועל אזהרת ישראל מחטאם *
 והכתובים הם איוב * משלי * תהלים ר'ת (אמ'ת)
 וחמש מגלות וספר דניאל ועזרה ונחמיה
 ודברי הימים * ועניינם משתנה * מהם שיר
 ושכח לא * ומהם דברי בינה ושכל * ומהם
 נבואות על העתיד * ומהם דברי ימי ישראל
 בהיותם על ארצם או בימי גלות ככל * ותורה
 שבעל פה היא המשנה והתלמוד שנהלקים
 לששה סדרים עם ביאורם * והביאורים הם
 הרש"י * והתוספות * והמפרשים וכו' וכו' *
 והמדרשים כמו מדרש רבא * מדרש תנחומא
 ומדרש איכה וספרה וספרי וכו' וכו' *

המורה שוא מהתלמידים שמות מלכי
 יהודה וישראל *

כל דבר שמתרבה ערכו נופל לבד החכמה *

יט קריאת שמע

מצוה לקרא קריאת שמע פעמים ביום בבקר
 ובערב * שנאמר ודברת בם בשכבך
 ובקומך * בשכבך בשעה שבני אדם שוכבים *
 וזה הוא לילה * ובקומך בשעה שבני אדם
 עומדים וזה הוא יום * וגדול ערך הפרשה
 הזאת מפני שיש בה יחוד הה' ואהבתו ויראתו
 שהוא העיקר הגדול שהכל תלוי בו *
 בשעה שקבץ יעקב אבינו את בניו במצרים
 בשעת מיתתו צוים וזרזם על דרך הה'
 ושאל אותם ואמר להם בני שמא יש בכם מי
 שאינו עומד עמי ביחוד הה' ענו כולם ואמרו
 שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד * פתח הזקן
 ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד *
 כל אבואב ירא הה' צריך להנוך בניו הקטנים
 מכן שלש וארבע שנים ללמדם קריאת שמע
 על פה *

המורה יספר לתלמידים ספור הנח ותפלתה

דעה קנית מה חסרת דעה חסרת מה קנית ?

כ תפלה

מצות עשה להתפלל בכל יום לא יתברך
 שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם ועבודו
 זו תפלה העמידה היא עיקר התפלה וי
 בה שמנה עשרה ברכות על הסדר שלוש
 ראשונות שבח לא ושלוש אחרונות הודאות
 ואמצעיות שאות הדברים ככל הפצי איש ואיע
 ולצרכי העולם כל המזמורים והברכות
 שלפני העמידה ואחריה הם ככלל התפלה
 והתפלות בכל יום שלוש הם ערבית
 ושהרית ומנחה ובשבתות ובמועדים ובראשי
 חדשים ובראש השנה וכיום הכפורים מוסיפין
 תפלת מוסף וכיום הכפורים מוסיפין תפלת
 נעילה

בטרם שהאדם מתפלל צריך לנקח גופו
 וכשיתפלל שוחה בכוונה ובמורא כמו
 שאמר דוד שויתי ה' לנגדי תמיד וידע שהוא
 עומד לפני המקום וא יתפלל יחיד בכל זמן
 שיוכר להתפלל עם הציבור בעשרה וכל
 מקום שיש בו עשרה מישרא צריך להכין בו
 בית לתפלה והמקום הזה נקרא בית הכנסת
 ובמקום שאין בו בית הכנסת כופין בני העיר

זה את זה לבנות או להכין בית הכנסת ולקנות
 ספרי תורה ואין מתנהגים כולזול בבית
 הכנסת כלומר אין מספרים זה עם זה
 ורוקקים וכו' רק מתכוונים לתפלה בלבד
 ובאבות אמרו כשאתה מתפלל א תעשה
 תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני
 המקום

דברים שצריך המתפלל להזהר בהם
 ולעשותם הם העמידה ונוכח המקדש
 ותקון הגוף ותקון המלבושים ותקון
 המקום והשווית הקול והכריעה

המורה יספר לתלמידים על תפלת יחוקיהו
 המלך והתנצלו מן מלחמת סנהריב

א יהי דבורך אחד כפה ואחד בלב

כא ציצית

לעשות ציצית ולהתעטף בו שנאמר ועשו להם
 ציצית וכו' הציצית שאנחנו מתעטפים
 בו בשעת התפלה ידוע לכל בזמן שהיו
 ישראל על אדמתם היו מניחים ציצית תכלת

על כנפי בנדיהם בכל עת (א) ובזמן הז
 אנהנו מניחים ציצית בשעת התפלה. והטלי כב
 הידוע לנו הוא במקום הציצית שבכל עת
 ובכך היו מצוינים ישראל גם כלמבושהים
 זאנב זה הענין נספר על הצטיינות הע
 הישראלי בשומרו דרכי ה' גם ביום
 התפורותו בין עמים אחרים : אלפי אנשי
 מישראל היו מתפארים בשהם ישראלים וע
 כל הדלות והקושי שהיו סובלים בימי הבני
 הרבה יראי ה' נהרגו ולא רצו לצאת מכל יד
 העם הישראלי : ודבר מפורסם הוא כי בגל
 ששמר ישראל את דתו ובללל רגשיה שנה
 האחדות השקועה בלב בני בריתו עמד טעמ
 בו וריחו לא נמס זה לפי שנים *

המורה יספר לתלמידים ספור מלחמת שאון
 הראשונה עם נחש העמוני *

כל מי שיש בפניו בושח בידוע שהוא
 מזרעו של אברהם *

(א) התכלת הוא חוט של צמר שנצבע כעין
 דרקיע בדם דג הלזון והיו ישראל בימי קדם
 קושרים : אותו בכנף הטלית (ר"ל ציצית) *

תפלין

צריך לקשור תפלין ביד ובראש בכל יום
 שנאמר וקשרתם לאות על ירך והיו
 לטוטפות בין עיניך * ארבעה פרשיות נכתבים
 ואלו הם קדש לי כל בכור *
 ויהיה כי יביאך ה' ופרשת שמע * והיה אם
 מניחין תפלין של ראש על הקדקוד
 שהוא סוף השער * ושל יד קושרים אותו על
 על הקיבורת * בשבתות ובימים
 מניחין תפלין * קטן בשנכנס לבן
 שנה הייב בתפלין * אמרו חכמים
 כל מי שיש לו תפלין בראשו
 וציצית בכגדו ומוזזה בפתחו מוחזק
 הוא שלא יהטא *

המורה יספר לתלמידים מעשה
 אישע בעל כנפים *

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא
 עליך ויראו ממך *

כג תלמוד תורה

ללמוד תורה וללמדה שנאמר ושננתם לבניך קטן חייב אביו ללמדו תורה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם ואם אינו יודע חייב לשכור מלמד לבנו ללמדו .

מי שלא למדו אביו חייב הוא ללמד את עצמו תורה . ובכל מקום אתה מוצא שהתלמוד קודם למעשה מפני שהתלמוד מביא לידי מעשה ואין המעשה מביאה לידי תלמוד גדולי חכמי ישראל היו מהם חוטבי עצים ומהם שואבי מים וכו' ואף על פי כן היו עוסקים בתורה ובהכמה .

מושיבין מלמדי תנוקות בכל מדינה ומדינה ובכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר .

וכל עיר שאין בה מלמדי תנוקות מהרמין את אנשי העיר עד שמושיבין מלמדי תנוקות דרך טוב הוא להכניס את התנוקות להתלמד כבן שש או שבע לפי בנין גופם ופחות מבן שש אין מכניסין אותם לבתי הספר ומעלה גדולה לאדם להתפרנס ממעשה ידיו ולעסוק בתורה ובהכמה כמו שאמר הכתוב יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך .

לא יהיה התלמיד בוש מחבירו שלמד מפעם ראשונה ושנייה והוא לא למד לא חוזר ושואל עד שיתלמד ואמרו חכמים אין הביישן למד . המורה יספר לתלמידים מעשה רבי עקיבא בבית הסוהר .

בן חכם ישמח אב ובן כסיל תונת אמו .

כד ברכה

לברך אחר המזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך .

והיא לברך ברכת המזון אחר אכילת כזית פת והרבה ברכות תקנו חכמים קודם ואחר כל אכילה ושתייה וכשם שמברכין על ההנייא כך מברכין על כל מצוה ומצוה ואחר כך יעשו אותה ויש שאר ברכות מהם דרך שבה והודאה ומהם דרך בקשה כדי לזכור את הבורא תמיד אפילו שלא נהנה האדם וזכירת פעולות הבורא כבר היא ההנייה לנשמת האדם .

נמצאו כל הברכות כולן שלוש מינים הן : ברכת הנייא וברכת מצוות וברכת הודאה .

ברכת המזון כך היא ראשונה ברכת הזן
שנייה ברכת הארץ שלישית בונה ירושלים
רביעית הטוב והמטיב .

ארבעה צריכים להודות חולה שנתרפה
וחבוש שיצא מבית האסורים ויורדי היבועמים רבות בתורה וכל העושה מלאכה
כשעלו והולכי דרכים כשיגיעו לשוב .

המורה יספר לתלמידים על ברכת
יצחק לבניו .

א. תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך .

פרק ג שבת

שמירת השבת מצות עשה גדולה היא שנאמר
וביום השביעי תשבות ומצוה זו כפולה
בשבת ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה
שנאמר לא תעשה כל מלאכה ומצות שבת
היא אחד מעשרת הדברות וה' צוה להשבת
גם הבהמות והעבדים אשר האדם יעבוד כם
בחול שנאמר למען ינוח שורך והמורך וכל
בהמתך וכו' .

דיני שבת ארוכים הם ביותר אבל אבות
המלאכות בדיני שבת ארבעים חסר אחת
הן (ט"ל מלאכות) ואלו הן ההרישה הזריעה
הקצירה העימור הדישה הזרייה הברירה
הטחינה ההרקדה הלישה האפייה הגזיזה
הליבון הנפוץ הצביעה השויה עשיית
הנירין הנסכת המסכה האריגה הבציעה
הקשירה ההתרה התפירה הקריעה
הבנין הסתירה ההכאה בפטיש הצידה
השחיטה ההפשטה ההעברה מחיקת
העור וחתוכו הכתיבה המחיקה השרטוט

ההבערה ' הכבוי ' וההוצאה מרשות לרשות.
 כבוד השבת הוא שילבוש האדם כסות נקייה
 ולתקן מאכל טוב ' והכל לפי ממונו של
 אדם ' ואפילו מי שאין לו לקנות אלא שלק
 צריך לכבד את השבת ' ועזרא הסופר תיקן
 שיהיו העם מכבסין בהמישי בשבוע מפני
 כבוד שבת ' .

המשך

השבת אות גדול הוא לעם ישראל ' ובו
 נתפרסם ישראל לפני שאר האומות '
 לפיכך משבח הנביא ואומר אשרי אנושיעשה
 זאת ובן אדם יהזק בה שומר שבת מחללו
 וכו' ' הנביאים הזהירו בהרבה מקומות
 לישראל על שמירת השבת כמו שאנחנו
 קוראים בנבואת חגי ' ובעת שעלה נחמיה
 וראה שהעם מחללים השבת בסיבת הגלות
 נאנה על זאת והזהיר העם והתפלל לה' על
 הטא הזה ' וכתוב בדברי ימי ישראל כי הרבה
 גדולי ישראל וירא ה' קבלו צער גדול בימי
 הגלות ולא רצו לחלל מצוה זאת '
 ואין לשון האדם מספיק לספר בשבח וערך
 מצות השבת וטובתו על ישראל ' כי

השבת הוא נהר שוטף שפע על גוף ונשמת
 האדם הישראי ' בפרטועל עם העברי בכלל ' .
 המורה יספר לתלמידים על פרשת המן ' .
 מי שטרה בערב שבת יאכר בשבת ' .

כו חג המצות

לספר ביציאת מצרים כלילה ראשונה ושנייה
 של חג המצות ' שנאמר והגדת לבנך ביום
 ההוא ' . ושלא לאכר המץ בפסח שנאמר
 לא יאכל המץ ' ואסור להניח המץ ברשותו
 בפסח שנאמר ורא יראה לך שאור בכל
 גבולך ' . ולאכל מצה בפסח שנאמר שבעת
 ימים תאכלו מצות ' ארבעה ימים שבין ימים
 ראשונים ואחרונים של פסח והמשה ימים
 שבין ימים ראשונים ואחרונים של חג הסכות
 נקראים חול המועד ' ומקצת דברים אסורים
 במלאכה בחול המועד ' ומקצתם מותרים
 (עיין בדיני חול המועד)

וספור יציאת מצרים הוא לספר בנסים
 ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים ' והוא
 הספור הידוע על סדר ההגדה ' והאדם מודיע

לבניו בדברים אלו ואפילו לא שאלו ממנו
שנאמר והגדת לבנך לפי דעתו של בן אביו
מלמדו ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה
חייב לשתות בלילה הזאת ארבעה כוסות
ולאכול מצה *

המורה יספר לתלמידים על קרבן פסח
בזמן המקדש *

גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך *

כז חג השבועות

חג השבועות הוא יום החמשים לעומר והוא
יום שנתגלה ה" על עבדיו וגלה להם אור
עולם יום שעמדו ישראל על הר סיני באלפים
ורבבות ושמעו את עשר הדברות מפי הגבורה
בקולות וברקים ובנסים ונפלאות וקבלו
התורה ואמרו נעשה ונשמע *

חייב אדם לשמוח ביום טוב שנאמר ושמחת
בהניך ויום טוב שני קדושתו כקדושת
יום טוב הראשון ואין בהם הפרש לכל דבר
ימים טובים אסורים בכל מלאכת עבודה
וחייב אדם לשבות בהם ואסור לחלל ולבזות

את המועדות

המורה יספר לתלמידים על עמידת ישראל על
הר סיני ועל מתן התורה *

טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף *

כח ימי הצומות

ימי הצומות הם ימים שמתענין בהם ישראל
מפני הצרות שאירעו בהם כדי לעורר
הלבבות והם יום שלישי בתשרי שבו נהרג
גדליה בן אחיקם ונכבת גחלת ישראל הנשארת.
יום עשירי בטבת שבו נבוכדנצר מלך בבל
הביא את ירושלים כמצור וכמצוק יום שבעה
עשר בתמוז והמשה דברים אירעו ביום זה:
נשתברו הלוחות ובטל התמיד מבית ראשון
והבקעה ירושלים בהורבן בית שני ושרך
אפוסטומוס את התורה והעמיד צלם בהיכל
הקודש *

יום תשעה באב והמשה דברים אירעו בו
ביום: נגזר על ישראל כמדבר שלא יכנסו
לארץ ונחרב הבית בראשונה ובשנייה *

ונלכדה העיר הגדולה ביתר והעם שהיה בה
 נפל ביד האויבים הרומיים וחרשו הרומיים
 את ההבכל ואת סביביו *
 יום שלושה עשר באדר והוא זכר לתענית
 אסתר * ועל ידי התעניות וזכרון הצרות
 האלו יתחזקו קשרו הלאומית בלב ישראל
 ומי שיראה ערי יהודה וירושלים והמקדש
 בחרבנם עתה לבו נשבר * ומי שלבו מלא
 מרוח הישראלית זוכר מה שאמר דוד
 הע"ה : אם אשכחך ירושלים תשכה ימיני *
 ואנחנו מונים בכל יום תשעה באב מנין השנים
 מיום שנחרב בית שני *
 מעשה ברבן גמליאל ורבי עקיבא וחבריהם
 שעלו לירושלים ושהגיעו להר צופים
 קרעו בגדיהם ושהגיעו להר הבית ראו
 שועל שהיה יוצא מבית קדשי הקדשים
 התחילו הם בוכים ורבי עקיבא משחק *
 אמרו לו רבי מפני מה אתה משחק ? אמר
 להם מפני מה אתם בוכים ? אמרו לו מקום
 שכתוב בו והור הקרב יומת עכשיו נתקיים
 בו על הר ציון ששמים שועלים הלכו בו ולא
 נבכה ? אמר להם לכך אני משחק * אמרו לו

עקיבא ניהמתנו *

המורה יספר לתלמידים פירוש
 המעשה הזאת *

ברגע קטן עובתיך וברחמים גדולים אקבעך *

כט ראש השנה ושופר

לשבות בראשון של חדש השביעי והוא יום
 ראש השנה שנאמר באחד לחדש
 יהיה לכם שבתון * ושני ימים של ראש השנה
 קדושה אחת להם וכמו יום אחד הם השוכים
 וכל דבר שאסור בראשון אסור בשני * וכן
 מצות עשה לשמוע תקיעת השופר ביום ראש
 השנה שנאמר יום תרועה יהיה לכם *
 ויום ראש השנה הוא יום נורא ואיום * יום
 שהאדם יתעורר בתשובה מחטאיו ועושה
 חשבון בינו לבן עצמו * ויפשפש במעשיו של
 כל השנה * לפיכך נוהגים לקום באשמורת
 הבוקר ולומר סליחות ותחנונים מר"ח
 אל ואילך עד יום הכפורים * ויום ראש
 השנה הוא תחילת מנין ימי השנים אצל בני
 ישראל להשבון היצירה

המורה יספר לתלמידים ספור כבוש יריחו
הבא ליטהר מסייעין אותו

ל יום הכפורים

להתנגות בעשירי בתשרי יהוא יום הכפורים
שנאמר ובעשור לחדש תענו את
נפשותיכם ולשבות בו שנאמר שבת שבתון
יהיה לכם

יום הכפורים הוא אביר בימי השנה יום שנתנה
הלוהות השנית לישראל ונתכפר להם מעשה
העגל יום שיעמוד האדם לפני בוראו ומתודה
על חטאיו ומבקש מהילה ומכוון לבו לתשובה
גמורה איזו היא תשובה גמורה? היא שבא בידו
דבר עבירה שעבר בה כבר ואפשר בידו
לעשות ופירש ולא עשה מפני התשובה ולא
מיראה ולא מכשלון כח והוא שאמר שלמה
הע"ה וזכור את בוראיך בימי בחרותיך
ר"ל בזמן שהבחירות בידך בקצור היא
שיעזוב החוטא הטאו ויגמור בלבו
שלא יעשהו עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו
וכן יתנחם על העבר שנאמר כי אחרי שובי
ניחמתי

כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב
הרי זה דומה לטובל ושרק בידו אין התשובה
ולא יום הכפורים מכפרין אא על עבירות שבין
אדם למקום כגון מי שאכל דבר אסור וכו' א
אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל
בחבירו או המקלל חבירו או גוזלו וכיוצא
בהן אינו נמחל לו עד שיתן לחבירו מה שהוא
חייב לו ואם הקניט את חבירו בדברים צריך
לפייסו עד שימחול לו ואסור לאדם להיות
אכזרי ולא יתפיים אא יהא נוח לרצות וקשה
לכעוס ובשעה שמבקשין ממנו למחול מחל
בלב שלם ובנפש חפצה והגבעונים לפי שלא
מחלנו ולא נתפייסו נקראו והגבעונים לא מבני
ישראל המה רשות לכל אדם נתונה אם רצה
להטות עצמו לדרך הטוב הרשות בידו ואם
רצה להטות עצמו לדרך רעה גם כן הרשות
בידו ודבר זה עיקר גדול הוא שנאמר ראה
נתתי לפניך היום את החיים ואת המות
כלומר שהרשות בידכם יום הכפורים הוא
זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים לפיכך חייב
כל אדם לעשות תשובה ברבים ולהתנדות
ביום הכפורים

א' יאמר אדם אהטא היום ואשוב מהר שמה
אין מספיקין בידו לעשות תשובה ונמצא
הוטא לעולם .

המורה יספר לתלמידים בקצור על עבודה
יום הכפורים ועל נכואת יונה *

במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים
נמורים יכולים לעמוד מפניהם *

לא חג הסוכות

לישב בסוכה שבעת ימים שנאמר בסכת
תשבו שבעת ימים * בכל שבעת ימי
הסוכה עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו
קבע * וכלים הנאים ומצעות הנאות והמנורה
יניחם בסוכה * וכשישב בסוכה יזכור שישראל
במדבר היו ענני הכבוד מסיכים להם עק
ראשם שנאמר כי בסוכות הושבתי את בני
ישראל *

יום שמיני לסוכה הוא חג בפני עצמו שנקרא
עצרת ובו משלימין את התורה כמו שידוע
ועושין שמחת התורה * לטול לולב בחג
הסוכות שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון

פרי עץ הדר כפות המרים וכו' * ארבעה
מינים יש כלולב * והם האתרוג והוא פרי עץ
הדר * והדס * והוא ענף עץ עבות * וערבי נחל
והוא הנקרא ערבה * כפות תמרים והוא
השדרה של הלילב *

המורה יספר לתלמידים על שמחת
בית השואבה והקפת המזבח
והושענות בזמן המקדש *

אמרו רז"ל כל מי שלא ראה שמחת בית
השואבה לא ראה שמחה מימיו *

לב חנוכה

מצוה להדליק נר חנוכה ח' ימים ומתחילין
בכ"ה בכסליו ומדליקין כלילה ראשונה
נר אחד * ובכל לילה מוסיפין עליה נר אחד *
בזמן בית שני נתגברו היונים * ונכנסו
לירושלים * וטמאו המקדש * והעם היה
נואש אבל בית השמונאים חזקו לב העם
ועמדו בקשרי מלחמה נגד המלך העריץ
אנטיכוס היוני * ובראש החשמונאים היה

מתתיה הכהן הגדול הזקן הוא והמשת בניו
ובתוכם היה יהודה הנכור הנקרא יהודה
המכבי (א) שפרק עול המלך האכזר מעל
צוארי בני עמו ומלכות בית החשמונאים
עמדה עוד שמונים שנה אחר זה *

ובעת שנצחו החשמונאים ושיהרו את ההיכל
בדקו ומצאו פך אחד של שמן זית
שהיה התום ומונה בחתמו של כהן גדול
והדליקו ממנו שמונה ימים * לשנה אחרת
קבעו שמונת ימים טובים או לדלל והודאה
ולהדליק נר הנוכח לדורות *

המורה יספר לתלמידים מעשה יהודית
והמלך אפורני (עיין בדברי ימי ישראל)

א תדאג לשעבר כי אין ולעתיד כי עדין
ותשועת ה' כהרף עין *

(א) אמרו היה נקרא מכבי על שם הגל היל
החשמונאים שהיה כהוב עליו "מי כמוך
באלים ה'" (ר"ת מכ"בי)

לג פורים

חייב אדם לקרא מגילה בפורים והוא יום
י"ד וט"ו באדר ולעשות בימים אלו משתה
ושמחה ויום טוב. ולעלות מנות איש לרעהו
ולתן מתנות לאביונים ידוע כי אויבים הרבה
במקונות ובימים עונים כמו על ישראל
בעליגות שונות ואיש הישראי השיב ער
העלילות האו "עברי אנכי את ה' אני ירא'
ובו אני כוטה ואיו אני מתנפל ועצתו היא
תקום" אבל מכל העלילות האלו מהשבת
המן הרשע היתה העלילה הגדולה והנוראה
שעברה על ישראל כי הרשע הזה בקש
להשמיד ולהאכיד מארץ גזעו בזמן שהיו
מלכי פרס ומדי מושלים על המדינות שבהם
היה ישראל מפוזר ומפורד אחרי גלות בית
ראשון ובעצת ה' נהפכת מהשבת האנני עליו
לרעה ושלטו היהודים בשונאדם ועשו בהם
נקמה *

המורה יספר לתלמידים על מרדכי והמן

עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא
יקום כי עמנו א *

פרק ד

שבועת שוא

לד

שלא לשבע לשוא שנאמר לא תשא את שם
 ה' אלהיך לשוא והיא אחת מהלאוים
 המוריים בתורה ' ואחת מעשרת הדברות '
 ובעלי דעת ואמונה אין נשבעים באיזה שבועה
 שתהיה גם על האמת ' ולפי השכל נראה כי
 מי שאינו נאמן בדבורו נצרך לשבועה לבריות.
 ומי שאוחז בדבורו אינו נצרך לחזקו בשבועה '
 והתורה הזהירה על מכסא הלשון דכתיב
 מוצא שפתוך תשמור ועשית ' וכל כתבי
 הקודש וכתבי השכל והמוסר הזהירו וספרו
 באורך על מצוה זאת *
 וכל מה שיהיה אדם דברן בדברים של הכל
 כל כך מאבד כבודו מהבריות ונוקק
 לשבועות *

המורה יספר לתלמידים ספור רחב
 והמרגלים ודבור בני גד וראובן
 שנתנו ליתר השבטים *

כך עונשו של בדי שאפילו אומר
 אמת אין שומעין לו *

לה

לא תגנוב

לא תגנוב . והיא מצוה אחת מעשרת הדברות
 וכל הגנוב דבר משה פרוטה ולמעלה מכל
 אדם שיהיה בלי הפרש עובר על לאו זה . וכן
 אסור לגנוב אפילו דרך שחוק או על מנת
 להחזיר או על מנת לשלם ' שכל זה בכלל
 גניבה הוא .
 איזהו גנב ? זה הלוקה ממון או דבר בלי
 ידיעת בעליו ' וכל היוצא בזה ' ואסור לקנות
 מן הגנב החפץ שגנב ' והקונה נמצא שותף
 הגנב ' שהרי מחזיק ביד הגנב ' וגורם לו
 לגנוב גניבות אחרות .
 וכן כל דבר בחזקת שהוא גנוב אסור לקנותו
 כגון רועה שמוכר הצאן המסורים לו '
 ושומרי הגן שמוכרים פירות הגן ' שהרי הדבר
 גלוי מה שהם מוכרים בחזקת גניבה הוא *
 המורה יספר לתלמידים על החסידים בישראל
 שהיו מכתפקים במועט ואין נותנים עין בממון

אחרים כמו רבי חנינא בן דוסה *

חולק עם נוב שונא נפשו *

לו גניבה בערמה

אסור לגנוב בדרך ערמה כגון לטמון את המשקלות במלח כדי שיפחתו וישקול בהם או לעשות משקלות מן מתכות שמעלין חלודה ביותר ומתחסרין וכן למדוד את הקרקע בחבל שמתקצר בימות הגשמים ומאריך בימות החמה *

גזל

כל הגזול את חבירו שוה פרוטה עובר בלא תעשה שנאמר לא תגזול איזהו גזול זה הלוקח ממוז האדם בחזקה כגון שהטף מידו או שנכנס לביתו ולקח בלא רשותו * לא תעשוק את רעך איזהו עושק זה שבא ממון חבירו לתוך ידו ברצונו וכשיתבעהו חבירו יכבוש הממון אצלו בחזקה ולא יחזירו כגון שהיה לו ביד חבירו הלואה או שכירות והוא תובעו ואינו יכול להוציא ממנו מפני

שהוא אלים וקשה הרי חבירו גזול *

המורה יספר לתלמידים על ענין

נשך ותרבית *

תפסת מעט תפסת תפסת מרובה לא תפסת

לז דברים שבכלל גזל

דברים הרבה אכרו חכמים משום גזל ובעובר עליהם הרי זה גזול כגון מפריחי יונים והמשחקים בקוביה * מפריחי יונים לא דיים שעוסקים בדברים בטלים לא אמנתם גזל שמשלחים עוף אחד ומביאים הרבה משובך אחר המשחקים בקוביה או שמשחקים בעצמותו (קמאר) וכיוצא בהם ועושים תנאי בניהם שכל הנוצה את חבירו יקה ממנו כך וכך ועושים זאת אמנות ואף על פי שברצון הבעלים לקח הנוצה הואיל ולקח ממון חבירו בחנם ובדרך התול הרי זה גזול ויש שאר דברים שהם גזל כגון תרנגולים שבאו מרשות אחר לרשותו והחזיק בהם או כגון עני המנקף בראש הזית (של הפקר) והיה מקבץ

בירו ומשליך לארץ לקבצם ' ובאחר ויטרם '
 הדי זה גול לפי שהעני כבר זכה בהם ' .

המורה יספר לתלמידים על תלאות הבאים
 של המשחקים בקוביה ' .

אכול בצל ' ושכ בצל ' .

לח מדה ומשקל

לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה
 בכל מדינה ומדינה יש מדות ומשקלות
 ואיפות ' שהסכימו עליהם בני אותה המדינה ' .
 ומשמים בהם במשא ומתן ' והמשמש
 במשקלות הסרות עובר בלאו ' ואסור גם כן
 להשהות בביתו מדה חסרה או משקל חסר
 שנאמר לא יהיה לך בכיסך וכו' ' ואסור
 להשתמש במעות חסרים או פגומים וכיו ' א
 בהם ' וכל העובר על זה הוא בכלל כי
 תועבת ה' אהיך כל עושה אה ' המסיג גבול
 חבירו ומכניס מתחום חבירו בתוך תחומו
 אפילו מלא אצבע אם הסיג בסתר הרי זה
 נגב ואם בחזקה הרי זה גולן ' .

המורה יספר לתלמידים מעשה מוכר החלב
 שהיה ממזיגו מים ' .

איזהו עשיר השמה בחלקו ' .

טל לא תתאוה ולא תחמוד

לא תתאוה לא תחמוד ' והם מכלל עשרת
 הדברות ' איזהו המתאוה ' זה שיהיה לו
 האוה בלבו על בית חבירו וכליו ושאר הדברים
 ומחשב בלבו היאך יקנה דבר זה ' ונפתה
 בלבו עליהם ' איזהו החומד ' זה שכבר
 התאוה ' ואפשר לו שיקנה מחבירו במעות
 הדברים שנתאוה להם ' ומכביד על חבירו
 ברעים ' ומפציר בו עד שלוקח ממנו הדבר
 באיזה אופן שיהיה

אמרו באבות עבירה גוררת עבירה ' התאוה
 מביאה לידי חמוד ' והחמוד מביא לידי
 גול ' שאם הפציר החומד ברעים ולא רצו
 הבעלים למכור ' והיה החומד מי שאינו כובש
 את יצרו ' או יבא לידי גול ולא רחוק שיבא
 לידי שפיכות דמים ' וכבר אמרו חכמים ז"ל
 כל הגוזל את חבירו כאו נוטל נשמתו

המורה יספר לתלמידים מעשה אחאב ונבות
התחק מן הכיעור ומן הדומה לו .

מ שכר שכיר

ליתן שכר השכיר בזמנו שנאמר ביומו תתן
שכרו ונאמר ולא תבוא עליו השמש
ואחד שכר שכיר האדם ואחד שכר בהמה
ואחד שכר כלים וחיוב ליתן אותו בזמנו
והכובש שכר שכיר עובר משום כל תעשוק
ובל תגזול וכל תלין פעולת שכיר וכל עז
שישחה השכר עליו נאמר אל תאמר לרעך
לך ושוב .

בדרך שמוזהר בעל הבית על השכיר כך
השכיר מוזהר שלא יגזול מלאכת בעל
הבית ויבטל מעט מכאן ומעט מכאן ומוציא
כל היום במרמה וחיוב לעבוד בכל כחו
ויעקב אבינו אמר לנשיו בכל כחי עבדתי
את אביכן .

לא תחסום

לא תחסום שור בדישו שתהיה הבהמה
אוכלת כל זמן שהיא עושה בגידולי קרקע

בן במחובר בן בתלוש לפי שזה צער בעל
חיים הוא ליתן מחסום על פי הבהמה בשעה
שהיא דשה את הגורו ועיניה רואות ונפשה
מתאוה לאכול .

המורה יספר לתלמידים על השגחת ה' על
בריותיו להכין מזון כל בריה ובריה .

וידע צדיק נפש בהמתו ורחמי רשעים אכזרי .

מא השבת אבידה

המוציא אבידה מצות עשה עליו להשיבה .
שנאמר השב תשיבם ונאמר לא
תראה את שור אחיך וכי . אבל אם היתה
האבידה אינה שוה פרנסת אינו חיוב להטפל
בה ולהחזירה .

המוציא אבידה לא ישתוק לא חיוב להכריז
עליה ולהודיעה ולומר מי שאבד לו מין
פלוני יבוא ויתן סימנין ויטול ומניחה אצלו
או אצל נאמנים בתורת פקדון עד שימצאו
הבעלים . לא נמצאו הבעלים הרי היא מציאה .
ראה אדם דליקה או מים שוטפין שבאים

להשחית בנין או הפך הבירו והוא יכול
לגדור בפניהם חייב לגדור בפניהם ולמונעם
שהכתוב אמר לכל אבידת אחיך • לפיכך
אסור להתעלם על איבוד ממון הבירו בכל
אופן •

המורה יספר לתלמידים על מדת הנאמנות
במדה שאדם מודד בה מודדין לו

מב רכילות ולשון הרע

שלא לרגל שנאמר לא תלך רכיל בעמיק •
ולפי שהרכילות גורמת להרוג נפשות רבות
נסמך לפסוק זה ולא תעמוד על דם רעיק •
איזהו רכיל • זה ששומע דברים והולך מזה
לזה ואומר כך וכך אמר פלוני • וכך וכך
שמעתי על פלוני • ואף על פי שדבריו אמת
הוא גורם להרעין גדול בין החברים •
ולשון הרע זה שיושב ודובר בגנות הבירו
ואומר כך וכך עשה פלוני • וכך וכך היו
אבותיו • וכך שמעתי עליו • ואף על פי
שמדבר אמת • אבל אם היו דבריו שקר נמצא

מוציא שם רע על הבירו • שלשה לשון הרע
הורגת • האמרו • והמקבלו • וזה שאומרים
ערו • והמקבלו יותר מכולם •

אבק לשון הרע זה שיאמר שתקן מפלוני •
איני רוצה להודיע מה אירע לו וכיוצא
בדברים אלו • וכן מי שמספר בטובת הבירו
בפני שונאיו • הרי זה אבק לשון הרע • שמביא
קללה להבירו • ובעל לשון הרע רמאי זה
שיספר בלא מספר לתומו • ובלא אינו יודע
דבריו או לשון הרע הם • וכשממחין בו •
אומר איני יודע • ויהיה כמתלהל היורה זקים
הצים זמות • ואמר הלא משחק אני • אסור
לאדם להתחבר ולישב בחבורת בעלי לשון
הרע ולשמוע דבריהם •

המורה יספר לתלמידים ספור דואג האדומי
דבריו נרגז כמתלהמים והם ירדו הדרי בטן

מג אונאה

וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד
עמיתך • תונו איש את עמיתו • והוא שלא

יוני הלוקח או המוכר את חבירו * ומה היא
האונאה * זה שמוכר לחבירו דבר ביותר
ממה שהוא שוה * ועל ידי זה המוכר מפסיד
הרבה הרבה בדבר שקנה * וכן הלוקח דבר
פחות ממה שהוא שוה והמוכר מפסיד הרבה *
(שיעור אונאה * עיין בדיניה) כשם שיש
אונאה במקח וממכר כך יש אונאת דברים
כיצד לא יאמר לחבירו יוכר מעשיך
הראשונים * ומזכיר לו מעשיו הרעים * ולא
יאמר לו זכור מעשה אכותיך * היו החמרים
מבקשים תבואה לא יאמר להם לכו אצל
פלוגי והוא יודע שלא מכר תבואה לעולם
נשאלה שאלה על דבר חכמה לא יאמר
לחבירו שאינו יודע אותה חכמה מה תשיב
בדבר זה * מה דעתך בדבר זה כמי שמתהל
בו * גדולה אונאת דברים מאונאת ממון * שזו
נוגעת בממונו * וזו נוגעת בגופו של אדם
ועל אונאת דברים נאמר ויראת מלהיך * לפי
שדבר זה מסור ללב * ועל כל דבר שמסור
ללב נאמר בו ויראת מלהיך * כלומר תדע
שיש אל שיודע מחשבות אדם *
המורה יספר לתלמידים על שדה עפרון

שקנה אברהם אבינו *
בזעת אפיק ולא בעזות פניך

מד מלך ונשיא

אחים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאור * אסור
לקלל המלך והדיין והנשיא ואמר
שלמה גם במדעך מלך א תקלל * כבוד
גדול נוהגים במלך ומשימין לו אימה ויראה
ואהבה בלב כל אדם * וכן אסור לקלל כל
אדם שנאמר לא תקלל חושי * חרש זה שאינו
שומע כשיקללהו *

מורה יספר לתלמידים ספור העמלקי
שהגיד ליהוד הריגת שאול *

לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפוץ יטהו *

מה חוקי ומלכות

מכם ומס וכל דבר שיחקוק אותו המלך חוב
הוא על האדם * וכל המכריח מהם הרי
זה גולן * לפי שדין המלך דין הוא * והמס

שיחקוק המלך הוא לטובת בני המדינה .
 נמצא הנזול את המלך הוא נזול את בני
 מדינתו ולא די שאין לנזול מן מנת המלך לא
 על האדם להתפלל בשלום המלכות
 שבשלומה שלום לבני המדינה .

ואמרו הכמים הוי מתפלל בשלומה של
 מלכות האלמלה מוראה איש את רעהו
 היום בלעו ועל האדם הישראי להיות נאמן
 לממשלה שהוא יושב בצלה כי הננו רואים
 כי בכל מקום שגלו אבותינו היו נאמנים
 ומחזיקים טובה לארץ מושבתם ולמלכותה .

המורה יספר לתלמידים על גירוש ישראל
 מספרד ובואם תחת צל המלך באיזוד ועל
 טובת מלכי בני עתמאן עם ישראל .

דינא דמלכותא דינא *

פרק ה

צדקה

מו

מצות עשה ליתן צדקה לעניים שנאמר פתח
 תפתח את ירך לו וצמי שידו משנת
 ומעלים עיניו מהעני עובר בלא תעשה שנאמר
 לא תאמץ את לבבך ואפילו עני המתפרנס
 מן הצדקה חייב ליתן צדקה לאחר *

היה העני רעב ואמר האכילוני אין בודקין
 אחריו שמא רמאי הוא לא מפרנסין אותו
 מזה * עני שאינו רוצה ליקח צדקה מערימין
 עליו ונותנין לו לשם מתנה או לשם הלואה *
 עני שהוא קרוב קודם לכל אדם עני ביתו של
 אדם קודמין לעני עירו * עני עירו קודמין
 לעני עיר אחרת שנאמר לא היך לענייך
 ולאכיוונך בארצך *

וחייב אדם להזהר בצדקה יותר מכל מצות
 עשה שאין העולם עומדת לא בצדקה *
 והצדקה מביאה שלום לעולם והנביא אמר
 והיה מעשה הצדקה שלום * שאל העני ממך
 ואין בידך כלום לתן לו * פייסהו בדברים
 ואסור לגעור בו * ואשרי המזכה את האחרים

בניתן צדקה , ואמר הכתוב ומצדיקי הרבים
ככוכבים *

המורה יספר לתלמידים על פאה שכחה ולקט
אתה יושא לשוב , שא מא , כי הכל ביד הא *

המשך

מז

שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו :
א מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המהויק
ביד אדם שפך , ונותן לו מתנה , או היואה ,
או עושה עמו שתפות , או ממציא לו מלאכה ,
כדי לחזק את ידיו , שנאמר והחזקת לו ,
כלומר החזק בו עד שלא יפול *

ב הנותן והלוקח אינם יודעים זה את זה כמו
הנותן לקושה *

ג הנותן יודע את העני אבל העני אינו יודע
את הנותן *

ד יודע העני ממי נוטל , והנותן לא יודע למי
נותן , כגון גדולי וחכמי ישראל שהיו צוררים
המעוה בסדניהם לאחוריהם והעניים נוטלים
מאחוריהם *

ה - זה יודע את זה , אבל הנותן נותן קודם
שישאל העני *

ו- שיתן אחר שישאל העני *

ז- שיתן לו פחות מן הראוי , אבל בסבר פנים
יפות *

ח- שיתן לו בעצב.

ולעולם יתגלגל אדם בצער , ולא ישליך עצמו
על הבריות , ואמרו חכמים עשה שבתך חול
ואל תצטרך לבריות , ומוטב לפשוט עור
בהמות , ולא יאמר אדם לבריות פרנסוני ,
וגדולי החכמים היו מהם חוטבי עצים ונושאי
קורות וכו' וכא היו רוצים לשאול מן הבריות ,
וכל מי שנצרך לצדקה וציער עצמו וחיה חיי
צער ולא הטריח עצמו על בני אדם , בטוח
שיפרנס אחרים משלו , ועל זה נאמר ברוך
הגבר אשר יבטח בה *

המורה יספר לתלמידים על רבי

חנינה בן דוסה

הצופה לשלחן אחרים עולם הושך בעדו

מה להלות לעני

להלות לעני. שנאמר אם כסף תלוה את עמי את העני עמך וכו' ומצוה זו גדולה מן הצדקה כי השואל כבר נצרך לצדקה וזה עדין לא הגיע למדה זו ' וכשאנו מלוין אותו מונעים אותו ליפול ולהגיע למדה זו .
וכשאדם טובע חובו ממנו לא יכלימו ולא יפחידו בזמן שיודע שאין לו' .

המורה יספר לתלמידים ' על מעלת עזרת בני אדם זה לזה כמו חברת חבי"ח

המציא מעות לעני בשעת דוחקו עליו הכתוב אומר אז תקרה והי' יענה

מש לתמוך ביד יתומים ולמנות '

חייב אדם להזהר ביתומים ולמנות. שנאמר כל אמנה ויתום לא תענון ' מפני שנפשם שפלה למאד ' ורוחם נמוכה ' ועד אימתו נקראים יתומים ולמנות ' עד שלא יהיו צריכין לאדם להסמך עליו לאמנן ולהטפל בהן ' ואפילו אמנותו של מלך ויתומיו

מוזהרים אנו עליהן ' והיאך נוהגין עמהן ? לא ידבר איהם קשות ולא יכאיב לבם ' וינהג עמהם בכבוד ' ויחוס על ממנם וצוה הנביא עליהם כאומרו עשו משפט שפטו יתום ריבו אמנה ' .

המורה יספר לתלמידים ספור אייהו התשבי והצרפתי ' .

אזטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה ' .

נ עזוב תעזוב עמו

מי שפגע בחבירו בדרך ובהמתו רובצת תחת משאה ' מצוה לפרוק מעליה. ואחר שיפרוק לא יניח חבירו נבהל וילך לו אא אם רצה חבירו להחזיר המשא יקים עמו ' . ויטעון המשא על הבהמה .
וכן ראוי לפרוק המשא מעל חבירו ' וידע אדם שאמרו חכמים כל המדות בטלו זמדה בנגד מדה לא בטלה ' .

המורה יספר לתלמידים מעשה
הנמלה עם היונה

שלה להמך על פני המים
כי ברוך הימים תמצאנו

נא להוכיח את חברו בפניו

כשיחטא איש לאיש לא ישטמנו וישתוק כי
זה דרך רשעים הוא אא צריך להודיעו
ולומר לו למה עשית לי כך וכך • ואם חברו
חזר ובקש ממנו מחילה צריך למחול לו •
הרואה חברו שהלך בדרך מעוקל מצוה
עליו להוכיחו ולהחזירו למוטב שנאמר הוכח
תוכיח את עמיתך • אבל המוכיח יוכיח בינו
לבין חברו • בסתר • וידבר לו בנחת ואסור
דהכלימו ויזהר אדם שלא להכלים את חברו
וכל שכן להלבין פניו ברבים ועל האדם
לידע כמה הוא צער הלבנת פנים ברבים •
וכן לא יכנה חברו בשם שהוא בוש ממנו •

המורה יספר להל"ה הוכחת אבימלך ויצחק

טובה תוכחת מגולה מאהבה נסתרת •

נב לא תקום ולא תטור

הנוקם מהכירו והנוטר לו עובר בלא תעשה
שנאמר לא תקום ולא תטור • כיצד היא
הנקימה? אמר לו חברו השאילני קרדומך
אמר לו איני משאילך • כמחר נצרך לשאול
הוא ממנו • אומר לו חברו איני משאילך •
כדרך שלא השאתני אמש אתה • הרי זה
חבירו נוקם •

ולעולם יהי אדם מעביר על מדותיו ולא ינמל
כאשר נמלוחו בני אדם • הנטורה כיצד?
אמר לחברו השאילני שלחן זה • ולא רצה
חבירו להשאילו לימים בא חברו לשאול אמר
לו הא לך • הריני משאילך ואיני כמותך
לא אשלם לך כמעשך • ומראה לו שהוא נוטר
בלבו את הדבר וזוכרו • והנוטר בא לידי
נקימה • לפיכך נצטווה האדם למחות עון
חבירו מלבו וכוזה יתקיים ישוב הארץ ומשאם
ומתנם של בני אדם זה עם זה •

המורה יספר לתלמידים ספור חנה ופנינה •

שכל אדם האריך אפו • ותפארתו
עבור על פשע •

פרק ו

נג מאכלות אסורות

דיני מאכלות אסורות ארוכים הם ביותר ' ועל האדם לשמוע דברי חכמים שכבר סדרו וידעו דיניהם , והבהמות וההיות והעופות הטהורים אינם מותרים באכילה עד שישחטו על סדר דיני השחיטה ' דיני השחיטה היא כדי לידע מי היא הנבלה ' ומי היא הטרפה ' ומה הם החולאים בבהמה שמביאים אותה לכלל נבלה וטרפה ' וכיצד דינם ופרטיהם ' וכן לידע באי זה מקום מן הבהמה שוחטין ' וכמה שיעור השחיטה ' ובאי זה דבר שוחטין ' וכיצד שוחטין ומה הם הדברים המפסידים את השחיטה ' ומי הוא השוחט ' הרי כל אלו הם מעניין השחיטה ' וכל בשר שלא נשחט על סדר השחיטה ושגא נתבשל ולא נתקן כדינו הרי הוא אסור לאכול '

המורה יספר לתלמידים ספור שאול זמחנהו במלחמה שאכלו על הדם '

זבח רשעים תועבה .

נד סימני חיה ועוף

לידע הסימנים המבדילים בין בהמה וחיה ועוף ודגים והנבים שמותר לאוכלם ' ובין שאין מותר לאוכלם ' שנאמר להבדיל בין רטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל .

סימני בהמה וחיה הם שנים ' מפרסת פרסה ' ומעלת גרה והוא עד שיהיו שני הסימנים כאחד כל בהמה וחיה שדיא מעלת גרה אין לה שנים בלחי העריון ' וכל בהמה שהיא מעלת גרה הרי היא מפרסת פרסה ' חוץ מן הגמל ' וכל בהמה שהיא מפרסת פרסה היא מעלת גרה חוץ מן החזיר ' שלשה מיני בהמה הם טהורים השור ' והשה ' והעז ' ושבעה מיני חיה הם טהורים: איל , וצבי ' ויחמור ' ואקו ' ודישון ' ותאו ' וזמר ' והם מעלים גרה ומפריסים פרסה ' לפיכך מותרים הם לאוכל עופות הטמאים ארבעה ועשרים הם: נשר פרכ ' עזנייה ' דאה ' אייה ' ואייה מין אחר . עורב ' ועורב מין אחר ' (זרויר) יענה ' תחמס שחף ' נץ ' נץ מין אחר (שרנקה) כוס ' שלך ינשוף ' תנשמת ' קאת ' רחמה ' חסידה '

אנפה ' אנפה מין אחר ' ודוכיפת ' ועטלף .
 רוב העופות הטמאים הם דורסים ואוכלים .

המורה יספר לתלמידים עד הכריות
 שבאו לתיבת נח .

כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו .

נה

המשך

סימני הנגים המהורים הם שנים והם הסנפיר
 שתשוה בו הדגה והקשקשת והיא
 הדבוקה בכל גופה . מינים רבים מהשרצים
 נזכרו בתורה : שרץ העוף הוא ממין הזכוב
 והצרעה ' והדבורה ' שרץ הארץ הוא ממין
 הנחש ' והעקרב ' וההפשית ' שרץ המים הוא
 כל מין במים שאינו דג כמו הצפרדע וכו' .
 הרמשים הם ממין הרמה והתולעה וכו' .
 שמונה שרצים נזכרו בתורה והם : החולד
 והעכבר ' והצב ' והאנקה ' והכח ' והלטאה
 והחומש ' והתנשמת .
 אסרה תורה לאוכל הדם שנאמר לא תאכל
 הנפש עם הבשר ' ונאמר כי הדם הוא הנפש .

המורה יספר לתלמידים על עלילות הדם
 שעברו על ישראל בימי הבינים .

והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה'

נו גדולים מעשי ה'

בריות מינים ממינים שונים ומעשים כמאד
 מאד נפלאים ברא ועשה ה' בעולמו .
 והנגלות לנו מחלקי הטבע (והם : הדומם
 הצומח ' והחי בלתי מדבר ' והחי המדבר .
 כפי חכמינו ז"ל) אינם אלא מעט מהרבה
 המעשים והבריות הנפלאות והנסתרות שאצר
 הבורא באוצרו שאין לו לא קץ ולא תכלית
 ובהנגלות לנו גם כן אף חזות לנו בתוארם
 במפעלם ' ובהנהגתם ' אבל סודם ותכונתם
 כמוסים הם אצל בוראם אשר הפליא ופלא .
 ואנב ספורינו על החיות והבהמות והעופות
 הנזכרים בתורה נזכיר בזה איזה בריות
 משונות כפי חזות עינינו :

יש מין עלוקה שתגדיל במים ואחר זמן קצוב
 נהפכת ותהיה כמין יתוש (נמלה פורחת

בלשון התלמוד ובערבי (בק) . יש מין נחש
 במדבר ' בחלק החם מכדור הארץ ' שיש לו
 פעמונים בזנבו ' וקול לכתו נשמע למרחוק .
 לויתן הוא מין דג גדול מאד אשר ברא ה'
 לשחק בימים הגדולים . (באלין)
 יש מיני קופים באמריקה התחתונה שקומתם
 דומה לקומת האדם .
 תודעת המשי היא בתחלה תולעת שאורגת על
 גבה את המשי אבל בסוף אריגתה היא יוצאת
 מן המשי ונהפכת בצורת שרץ העוף ופורחת .
 ויש מין היה במדבר ' שיש לה כים לתחת
 בטנה ובה מנחת את ילדיה והולכת .
 ויש מין שרץ במדבר ' בארץ ציה ' שגופו
 מודד כמה וכמה אמות (א תמסאה בערבי
 והיא הלטאה הנזכרת בתורה כפי הכמי
 הטבע) וכו' וכו' .

המורה מלמד לתלמידים מזמור ברכי נפשי
 בכוננה ובדקדוק .

מה רבו מעשיך ה' כולם בהכמה עשיתה
 מלאה הארץ קנייך .

נז מילה

למול את הבן ליום שמיני לילידתו שנאמר
 וביום השמיני ימול בשר ערלתו ' ומצוה על
 האב למול את בנו ' גדולה המילה שלא
 נקרא אברהם אבינו ע"ה שלם עד שמל ' .
 שנאמר התהלך לפני והיה תמים ואתנה
 בריתי ביני ובייך ' ולפיכך נקראת המילה
 בריתו של אברהם ' בימי הגלות היונים
 והרומיים הרבה פעמים גזרו על ישראל לבטל
 שבת וראש הדש ומילה ' וזה מפני שהשבת
 והמילה הם מצות שמצטיין בהן ישראל
 וראש הדש בשביל שיתבלבלו דעתם ולא
 ידעו לעבר את החדש ' ובין כך ובין כך לא
 ידעו לתקן את המועדים והימים טובים ' .
 אבל כל הגזרות לא עלתה ביד האויב וישראל
 שמרו החקים האלו אף כי ננעה הגזירה אנפשמ .

המורה יספר לתלמידים על יהושע בהמולו
 לישראל בעת שנכנסו לארץ ' .

הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה

נה להתרחק מהסכנה

מצות עשה לעשות אדם מעקה לגגו ' שנאמר
ועשית מעקה לגגך ' ונאמר ולא תשים דמים
בביתך ' (והוא שיהיה בית דירה) אחד
הגג ואחד כל מקום שיש בו סכנה ' וראוי
שיפול בו אדם וימות ' צריך לעשות לו מעקה
כגון באר ברשותו ' בין שיש בו מים ' בין
שאין בו מים חייב לעשות לו חוליה או
לעשות לו כסוי ' כדי שלא יפול בו אדם ' .
וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות ' מצות
עשה להסירו ודהשמר ממנו ' ולהזהר בדבר
זה יפה יפה ' ואמר הכתוב רק השמר לך
ושמור נפשך מאוד . לפיכך יזהר אדם בכל
דבר שיש בו סכנה כגון שלא לעבור תחת
קיר נמוי או על גשר רעוע ' או בנהר שוטף
' וכיוצא בזה ' .

ואמרו חכמים במקום סכנה א תעמוד ' .
ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים
לידי סכנה עובר בלא תשים דמים בביתך ' .

המורה יספר לתלמידים ספור יפתח הגלעדי

הסומך על הנס אין עושים לו נס

פרק ז

נש לא תרצח

והיא מכלל עשרת הדברות . כשאדם נתחייב
ממון לחבירו נותן לו כפי הדין ונפטר
ממנו אבל באבוד הנפש אינו כן לפי שהוא
קל קול שאין לו תקנה ' ודם הנאבד ודם
זרעו תלויין בהרוצח עד סוף כל העולם .
ובהריגת קין את הבל אמר ה' קול דמי
אחיך צועקים אלי מן האדמה ' ולא אמר דם
אחיך לא דמי אחיך ' ר"ל דמו ודם זרעו ' .
ואמר צועקים אלי ' ר"ל דם הנשפך צועק
ואונן עד שהוא מפרסם את רוצחו ' .

האדם נכרא יהודי ונכחר בכריות ה" על פני
תבל ' וכל אדם ואדם יהודי הוא ברוחו

ובדעתו ובצורתו ' כי הננו רואים שאין כל
אחד דומה לחבירו בתכלית הדמות בפרצופו
ובדעתו ' וכל באי עולם הם נכראי בצורת
אדם הראשון ' וראוי לקרא לכל אדם עולם
קטן . לפיכך כל המאבד נפש אחת בודון
מעלים עליו באו אבד עולם מלא

אמרו רז"ל בא וראה מעשיהי מלך בשר ודם טובע כספים במטבעו. וכולם דומים זה לזה ומלך המלכים הק"כה ברא כל באי עולם במטבעו של אדם הראשון. ואין אחד דומה לחבירו. ולפיכך יכול כל אדם לאמר העולם נברא בשבילי.

צויתה התורה להבדיל ערי מקלט לינום בהם הרוצח בשגגה. (בזמן המקדש) ואסור גם כן לחבול בחבירו. להכותו. או לצערו. וליסרו בגופו ולהביאו במצור ובמצוק. וכן אסור לחבול בעצמו. ולצער גופו. ועל האדם שלא לשכח את קונו שקנה גופו ונשמתו.

המורה יספר לתלמידים ספור פילגש בגבעה
תחרש על רעך רעה. והוא יושב לבטח
אתך.

ס דיין אמת

אין בית דין דנים כאומד הדעת. אלא על פי עדים ובראיה ברורה. (כדיני נפשות היו הסנהדרין מעיינין ומדקדקים בדין הנתבע לעונש שמה

יש צד לנקותו) ואין הכרת פנים בדין לא לישא פני דל. ולא להדר פני גדול. כגון שבאו לדין אחד גדול ואחד הדייט אסור לדין לשאול בשלום הגדול. ולכבדו כדי שלא יסתתמו פענות חבירו.

דאמרו באבות הוו מתונין בדין. ר"ל לחקור ולדרוש ולדקדק היטב בדין. ואסור לדין לשמוע דברי אחד מבעלי דינים קודם שיבא חבירו. או שלא בפני חבירו. שנאמר שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק. וכל שאפשר לעשות פשרה בין בעלי הדין הרי זה משובח. ועל זה נאמר משפט שרום שפטו בשעריכם. איזהו משפט עם שלום זו פשרה.

בעלי דין יהיו שניהם עומדים בדין. ואם רצו בית דין להושיב את שניהם מושיבין. ולא ישב אחד למעלה ואחד למטה. אא זה בצד זה. ובשעת גמר הדין שניהם עומדין.

המורה יספר לתלמידים על שתי הנשים

שבאו אצל שלמה המלך לדין.

א תדין את חכירך עד שתגיע למקומו.

MISCELLANEOUS

Center message from Paris states when you said they could lose they

סא שלא לקחת שוחד

לא תקח שוחד • אין צ"ל לעות את הדין •
לא אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב
אסור • ואמר הכתוב השוחד יעור עיני
חכמים ויסלף דברי צדיקים • וכשם שהלוקח
עובר • כך הנותן עובר • שנאמר ולפני עור
כא תתן מכשול • וגם שוחד של דברים אסור •
אמרו חכמים ז"ל לעולם יראה דיין עצמו כאלו
חרב מונחת לו על צוארו וכן אמר הכתוב
אלהים נצב בעדת א • ולא להים הוא המשפט •
וכל דיין שדן דין אמת כאלו קיים את העולם
שאינ העולם עומד א על האמת •

המורה יסבר לתלמידים מעשה
רבי שמעון בן שטח בדין

על שכשה דברים העולם עומד על הדין ועל
האמת ועל השלום

סב עדות

מצוה להעיד בבית דין ככל עדות שאדם
יודע • בין בעדות שיחייב בה את חבירו •
בין בעדות שיזכהו בה • שנאמר והוא עד

או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו • אין
הותכין דין על פי עד אחד • לא דיני ממנות
ולא דיני נפשות • שנאמר לא יקום עד אחד
באיש לכל עון ולכל חטאת • מי שהעיד
בשקר ונודע בעדים שהעיד בשקר זה הוא
שנקרא עד זומם • ומצות עשה לעשות לו כמה
שרצה לעשות בעדותו לחבירו (כך היה
הדין בישראל) כגון שנים שהעידו ואמרו
במזרה הבירה הרג זה את הנפש בשעה
פלוגית ובאו שנים ואמרו להם כמערכ הבירה
הייתם עמנו בעת הזאת • ונודע הדבר כי
דברי עדים האחרונים אמת הוא אם אי אפשר
שהעומד במערכ הבירה רואה מה שבמזרה
הבירה • הרי העדים הראשונים עדים זוממים •
המורה יספר לתלמידים על ספור המרגלים

שפת אמת תכון לעד וכו' •

MISCELLANEOUS

Captain Leamy. That did you mean when you said they could lose the Did you mean these marks here? Reuter message from Paris states boxing match

פרק ח

סג קדוש החדש

לקדש חדשים ולחשב שנים וחדשים בבית דין בלבד * שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. (בזמן המקדש) חדשי השנה בישראל הם חדשי הלבנה * והשנים שאנחנו מחשבין הם שני החמה * ושנת החמה יתירה על שנת הלבנה קרוב מאחד עשר יום * לפיכך כשיתקבץ מן התוספת הזאת כמו שלשים יום או פחות מעט או יותר מעט * מוסיפין חדש אחד ועושין אותה השנה שלשה עשר חדש * והיא הנקראת שנה מעוברת *

הלבנה נסתרת בכל חדש כמו שני ימים * או פחות או יותר מעט * כמו יום אחד קודם שתדבק בשמש בסוף החדש * וכמו יום אחד אחר שתדבק בשמש ותראה במערב בערב * ובליל שתראה במערב אחר שנסתרה * הוא תחלת החדש * ומונין מאותו היום תשעה ועשרים יום * ואם יראה הירח אחר זה ליל שלשים * יהיה יום שלשים ראש החדש * ואם לא יראה יהיה ראש החדש יום אחד ושלשים *

ויום שלשים נחשב לחדש שעבר * ואין נזקקים לירח כליל אחד ושלשים בין שנראה בין שלא נראה * שאין לך חדש לבנה יותר על שלשים יום * חדש שיהיה תשעה ועשרים ויראה הירח כליל שלשים * נקרא חסר * ואם לא יראה הירח ויהיה החדש שעבר שלשים יום נקרא מלא * ירח שנראה כליל שלשים נקרא ירח שנראה בזמנו * ואם לא נראה כליל שלשים ונראה כליל אחד ושלשים נקרא ירח שנראה כליל עבורו *

דיני ראיית הירח וקדוש החדש היתה מסורה לבית דין בלבד בירושלים * והם היו מחשבין ומדקדקים עד שידעו אם אפשר שנראה הירח בזמנו שהוא ליל שלשים * או אי אפשר * והיו דורשים וחוקרים את העדים שראו את החדש אם אפשר כי ראייתם אמת לפי החשבון אם לא * ולפי זה היו מקדשים החדש ומחשבים את המועדות *

שנה מעוברת היא שנה שמוסיפין בה חדש כמו שאמרנו ואין מוסיפין לעולם אא אדר * ועושין שני אדרין * אדר ראשון ואדר שני * ומוסיפין זה החדש מפני זמן האביב * כדי

שיהא הפסח באותו זמן ' והיא שיהיה בחדש
האביב ואמר הכתוב שמור את חדש האביב
והוא ניסן ' ולולי הוספת החדש הזה ' הפסח
היה בא פעמים בקיץ ' ופעמים בחורף ' וכן
כל המועדות היו מתחלפין ' והלל הנשיא
בסנהדרין הקביע את עבור החדש על פי
החשבון כמו שאנחנו חושבים בזמן הזה ' כי
לא יש עוד יכולת לישראל לקיים מצות ראייה '
שנת החמה יש מחכמי ישראל שאומרים שהיא
שלש מאות וחמש וששים יום ושש שעות ' ויש
מהם שאומרים שהוא פחות משש שעות '
ארבע תקופות יש בשנה : והם קיץ ' וחורף '
ואביב ' ואסיף '

המורה יספר לתלמידים על ראית
החדש בזמן המקדש '

השמים מספרים כבוד א ומעשה ידיו
מגיד הרקיע .

סד מקדש

ישראל במדבר עשו משכן ' ושנכנסו לארץ

העמידו המשכן ארבעה עשרה שנה בגלגל '
וכשבאו לשילה בנו מזבח ' ועמד שלש מאות
ותשעה וששים שנה ' וכשמת עלי בנו מקדש
בנוב ' וכשמת שמואל באו לגבעון ' ובנו שם
מקדש ' וימי נוב וגבעון הם שבעה וחמשים
שנה ' ואחר מקדש גבעון בנה שלמה בית
המקדש בירושלים ' .

מקום בית המקדש בירושלים הוא בהר
המוריה והוא מקום שעקד אברהם אבינו
את יצחק ע"ה ' ובנין שבנה שלמה מפורש
במלכים ואנשי בית שני נשכנו בימי עזרה
הסופר בנוהו כבנין שלמה

עיקר הבית הוא ההיכל ' והוא נעשה
משלשה מקומות (א) הקודש ולפנים ממנו
(ב) קודש הקדשים ולפני הקודש (ג) האולם .
סביב להיכל היו העזרות . והם עזרת הכהנים
ועזרת ישראל ' ועזרת נשים ' וסביב להם החיל
והוא חומת העזרות ' וסביבו הר הבית ' וסביבו
חומה ' המזבח והכבש מקומם לפני
האולם משוך לדרום ' בתוך הקודש היו מזבח
הקטורת ' והמנורה ' והשחן '

ואכן היתה בקודש הקדשים במערבו ועליה
היה מונח הארון ' ולפניו צנצנת המן ומטה

אהרן • אין אדם נכנס לבית קודש הקדשים
 אלא כהן גדול בלבד ביום הכפורים בשעת
 העבודה בלבד. ההיכל שבנו אנשי הגולה היה
 מאה אמה על מאה אמה על רוב מאה אמה •
 והר הבית היה המש מאות אמה על המש
 מאות אמה • והמש שערים היו בחומתו
 בסביבו וכל עזרה היו לה שבעה שערים
 ודלתותם היו מצופים זהב מזוקק בעזרות היו
 לשכאות • שהיו משמשים לצרכי מקדש •
 והסנהדרין היו יושבים בלשכת הגזית. המקדש
 כלו לא היה במישור אא במעלה להר •
 הכהנים היו שומרים את המקדש בארבעה
 ועשרים משמר • והלויים היו אומרים
 שיר • מנגנים על הדוכן בארבעה ועשרים
 משמר •
 מעלות הכהנים הם כהן הדיוט • ראש בית
 אב • ראש משמר • גזבר • אמרכל •
 קתיקול • סגן • משוח מלחמה • כהן גדול • כהן
 גדול היה נמשה בשמן המשחה • עבודת יום
 הכפורים במקדש היתה עבודה נפלאה
 ונוראה ועליה אמר הפיטן אשרי עין ראתה
 כל אה •

המורה יספר לתלמידים על בית
 המקדש ועל כליו

כל מי שלא ראה בנין בית המקדש
 לא ראה בנין מפואר מעולם

ס ה סנהדרין

סנהדרין • בית דין הגדול היה בירושלים בזמן
 בית המקדש ומקומו היה בלשכת
 הגזית • והוא הנקרא סנהדרין גדולה ומנין
 הסנהדרין הם אחד ושבעים שנאמר אספה לי
 שבעים איש מוקני ישראל ומשה רבינו היה
 על נביהם (א) •
 הגדול בהכמה היו מושיבין אותו בראש. ונקרא
 ראש של הסנהדרין ונקרא נשיא • והגדול
 שאחריו מושיבין אותו משנה • ונקרא אב בית
 דין • והיו יושבין כמו חצי נורן בעגול • כדי
 שיהיו הנשיא ואב בית דין רואין את כולם •
 ועוד היו מעמידין שני בתי דינין • של שלשה
 ועשרים • שלשה ועשרים • אחד על פתח
 (א) סנהדרין באה ממלת SENAT • ומשמעה
 ראשי הדור •

העזרה ' ואחד על פתח הר הבית ' וכך עיר
ועיר בישראל היה בה סנהדרין קטנה ' ומניין
שלשה ועשרים ' אין היו מעמידין בסנהדרין
אא אנשים חכמים ונבונים ' מופלגים בחכמת
התורה ' ובעלי דעה מרובה ' ויודעים שאר
חכמות ' כגון רפואה ' והשבון ' ויודעים
לשונות ותקופות וכו' וכו' ' ומיוחסים ' ואין
היו מעמידין בסנהדרין זקן מופלג ביותר '
ולא מי שאין לו בנים ' לפי מי שיש לו בנים
יהי רחמן '

בזמנינו זה יש בקהלות ישראל בית דין של
שלשה ונקראים דיינים ' הדיינים צריך
להיות בהם שבעה מעלות או ' והם חכמה '
ענוה ' יראה ' שנאת ממון ' אהבת האמת '
ואהבת הבריות ' ובעלי שם טוב '

המורה יספר לתלמידים על עצת
יתרו למשה רבינו '

בישישים חכמה ואורך ימים תבונה '

ישר

1	קדמה	משים	מ ים
2	"	לקהתי	לקחתי
2	"	יסודי	יסודי
•	"	הוה	הזה
•	"	למהול	למחול
12	ד	דירה	דירה
"	ה	באיכותו	באיכותו
13	"	רעיוו	רעיון
14	ו	שיאכל	שיאכל
18	י	וזהוא	וזה הוא
22	כא	הבנים	הבנים
21	כח	ושרף	ושרף
24	לח	כו	כן
"	"	וכיוא	וכיוצא
21	מד	ככד	כבוד
21	מה	ומלכות	המלכות
21	מש	שנאמד	שנאמר
"	"	ויתוס	ויתום
21	נד	הנאבלת	הנאכלת
"	"	שדיא	שהיא
22	נט	באו	כאו

Wednesday, W. Ogle, and behind the shades. With talent some good results hand on, it may be said he is only 26 years of age.

THE RESERVE PLAYERS.

With regard to the second team, who occupied first position jointly with Moseley last season, just failing to obtain premier honours on the post (vide annual report), the players are looking forward to securing full honours at the end of the playing year. J. J. Hossell will again captain the eleven and have with him A. E. Morgan as vice-captain, while here also there are so many to choose from that the selection committee have an unenviable task, all of which means that the second eleven will be strengthened from the first and the third team should benefit thereby.

DUDLEY HANDICAPPED.

Dudley will this season be without several players who have rendered the club good service in the past, but in spite of this handicap, the prospects are considered to be brighter than for some years, promises of assistance having been received from a number of new players. Root, the "pro," has been retained, while G. B. Stevens, who has had a successful career in Birmingham League cricket, will captain the first eleven, with K. V. Hooper, a vigorous batsman and a smart fielder, as deputy. Among old players who have been retained are Messrs. C. P. Blewitt, F. P. Leavens, J. W. Wilkinson, A. O. Lloyd, W. E. P. Watkinson, S. Siddaway, and the brothers Frank and Barney Gattwright.

DARTMOUTH'S HOPES.

In spite of Saturday's failure against Smethwick, West Bromwich Dartmouth entertain high hopes of improving upon the creditable record made in last year's competition. This will be their second season on the new ground at Birmingham-road, and it is anticipated that improved acquaintance with the vagaries of the pitch, and the latter's response to the "work," and the better extended upon it, will be reflected in a run of successes. Since last August the new pavilion has been completed, and not only is adequate accommodation provided for both the playing and the social side of the summer game, but the general appearance of the pavilion is pleasing to the eye, and rounds off appropriately to the whole ground. The Dartmouth authorities have displayed creditable enterprise in equipping the Birmingham-road enclosure with a fitting manner. From the playing point of view the Dartmouth hope that another season's association together will reveal new strength in both the elevens, and though no new players of repute have thrown in their lot for the talent already at the club's command is considered equal to league tournaments. The most important items in the appointments. The new

W. G. GETHIN.

defeated Aston Unity twice, and were defeated only once in their last 14 engagements.

It is well to recall their history since the war, which makes a chapter of which the club may well be proud. With several players killed, they were faced at the armistice with a skeleton army of players, a ground which had gone into disuse, no officials, and the prospect of having their ground commandeered. It was then that Mr. Tomkinson, their president, stepped into the breach, purchased the fine enclosure from the Earl of Dudley, and made it possible for the club's home to be retained. The suggestion that the ground should be purchased by the club as a permanent home for cricket took on, and in little more than a year £1,200 was raised by a freewill offering, the ground vested in trustees for the town, and the club rehabilitated, with W. G. Gethin as captain.

Last year the largest attendances in the history of the club were recorded. An adverse balance was turned into a credit one, and the game given such a stimulus that its success is assured for some time to come. The club did a most grateful thing when last year they made W. G. Gethin of 25 years' devoted service. His fidelity to the club has been most marked, and was eloquently summed up in a quaint saying recently that if Kidderminster's town clerk was announced to distribute "Bridburgers" from the Town Hall on a Saturday afternoon "W. G. G." would be on the cricket field waiting to begin play.

CAPABLE PLAYERS.

What of the future? Last year's team are all able to play. Conway, whose bowling last year proved so effective, has been re-engaged as professional. The brothers J. B. and H. J. Higgins, who rendered such valuable help at the right moment, are also certain starters. Harry Broad, the skilful of the team; Geoffrey Tomkinson, whose sparkling innings are the delight of the Saturday afternoon crowd; C. S. Auton, a leader of the team in the days ahead; E. W. Richardson, a last year's county player; L. J. Thompson, who has been "coming on" for the last two seasons by constant practise, and others will provide the backbone of the team. They will be led by that master of strategy, W. G. Gethin, whose long experience in Birmingham League cricket has given him a standing second to none among the clubs who constitute the league. On Saturday he took nine wickets for 30 runs.

The ground has been got into capital condition by the old groundsmen, T. Morda, and F. Hunt, who visited Kidderminster last week on a tour of inspection from the County Club, expressed satisfaction with its condition. It is hoped that Stanley Gethin, who

J. B. Mansfield, his mere professional, a fairly successful season, but on the whole was somewhat unfruitful. He has now to the Shourbridge club, and in his place the officials have secured George G. P. who for the past 10 years, or so has, been connected with Surrey. During his sojourn at the Oval he took part in over 100 first-class matches, but he figured most prominently in the Club and Ground side. His delivery is a medium fast, with variety and in the Mirror Counties Championship he is said to hold the record for his captured the highest number of wicket any one season.

LOCAL TALENT.

Turning to the local talent, three known members of the Dudley League, Messrs. P. Yates, J. Yates, and J. Mantle, have thrown in their lot with Old Hill side, and their inclusion will considerably strengthen both sections. Two Yates's are splendid batsmen, Mantle, when in charge of the attack, known to be a difficult customer to ent. The majority of the old players including W. L. Edwards (captain), H. Homer, B. Forrest, J. F. Homer, Newton, J. Connop, W. Hollies, H. Wal and S. Adams, will again be available. The result of Saturday's game against Shourbridge, which they won by 14 runs suggests an improvement on last season, and "Bill" Edwards, as the cricketing fraternity familiarly call him is looking forward to one of his most successful seasons. He has been in charge of the team for over 25 years, and it is due to his enthusiasm that cricket at Old Hill is in its present happy state. The second team had a far more successful season than their seniors, and the men at their disposal, including

select. C. W. Whitehead not prove a success. Those likely to be called upon duty include L. Bannister, W. Lee, W. Elley, J. Walker, L. Parkes, C. Paine, Perrins, and E. Bannister. The ground, which is one of the most pleasantly situated in the league, is in capital condition, and, given the weather, there is no reason why the habits of the Haden Hill end should not be amply recompensed for the attendance.

BIBLES FOR "COMMERCIALS."

At the annual meeting of the Commercial Travellers' Christian Association, which started that 18,000 bed-rooms in hotels throughout the country had been supplied with Bibles. A veteran traveller said he did not find the Bibles much in evidence at hotels. He was disposed to think that they had been removed.

THEATRE QUERIES.

Notice has been given by Mr. G. Ammon of his intention to move a resolution to the theatres, and Music Halls Committee of the London County Council to consider and report whether with a view to abolishing or minimizing places of public amusement of licence of booking to all parts of the premises.

RESULTS OF COMPETITIONS IN BIRMINGHAM.

The spring boxing competition organized by the Birmingham Athletic Club, which was held on Saturday night at Kyle Hall, was a very successful one. The results were as follows:

Boxing. Some capital boxing was seen. Results: G. Lewis, 5; W. Brown, 4; J. B. Mounier, 3; H. Marshall, 2; H. Marshall, 1.

Cricket. The match between the Birmingham and the Aston Cricket Clubs was played on Saturday afternoon at Kyle Hall. The Birmingham team won by a distance, 50 runs.

Football. The match between the Birmingham and the Aston Football Clubs was played on Saturday afternoon at Kyle Hall. The Birmingham team won by a distance, 3-0.

SHARP NEURALGIC HEAD-ACHES.

Sharp Neuralgic Head-aches with eruptions on the face, neck, and chest, are the result of a general debility of the system, and are often accompanied by a sense of heaviness in the head, and a feeling of oppression in the chest. The treatment should be directed to the removal of the cause, and to the restoration of the system to its normal state.

SYMPTOMS IN STOMACH.

Indigestion, flatulence, and a feeling of fullness in the stomach, are the result of a general debility of the system, and are often accompanied by a sense of heaviness in the head, and a feeling of oppression in the chest. The treatment should be directed to the removal of the cause, and to the restoration of the system to its normal state.

SYMPTOMS IN BOWEL.

Constipation, flatulence, and a feeling of fullness in the bowels, are the result of a general debility of the system, and are often accompanied by a sense of heaviness in the head, and a feeling of oppression in the chest. The treatment should be directed to the removal of the cause, and to the restoration of the system to its normal state.

FLATULENCE, HEAD-ACHES, ACIDITY CAUSING GOUT.

Mr. O. E. Stanley's Some Cases in Bowel, Flatulence, Head-aches, Acidity causing Gout.

Mr. O. E. Stanley's Some Cases in Bowel, Flatulence, Head-aches, Acidity causing Gout.

Mr. O. E. Stanley's Some Cases in Bowel, Flatulence, Head-aches, Acidity causing Gout.

CLAIMS OF HOSPITALS.

MAJOR HALL EDWARDS' APPEAL AT EDGBASTON SERVICE.

The funds of the Birmingham hospitals were benefited by the May Day service at the Edgbaston Reservoir yesterday afternoon. The Rev. G. H. Moore (chaplain, Queen's Hospital), assisted by the Revs. T. H. Jones and J. T. Childs, conducted a service, and in an eloquent address Major J. Hall Edwards appealed for continued and increased support for the hospitals.

The times, he said, might be indeed critical ones, and no matter what the effect on the public the effect on the hospitals was considerably more serious, and any deficiency of funds would curtail a great work and inflict suffering upon many unfortunate people.

During the afternoon musical selections were given by the Police Band.

CLAIMS OF HOSPITALS.

MAJOR HALL EDWARDS' APPEAL AT EDGBASTON SERVICE.

The funds of the Birmingham hospitals were benefited by the May Day service at the Edgbaston Reservoir yesterday afternoon. The Rev. G. H. Moore (chaplain, Queen's Hospital), assisted by the Revs. T. H. Jones and J. T. Childs, conducted a service, and in an eloquent address Major J. Hall Edwards appealed for continued and increased support for the hospitals.

The times, he said, might be indeed critical ones, and no matter what the effect on the public the effect on the hospitals was considerably more serious, and any deficiency of funds would curtail a great work and inflict suffering upon many unfortunate people.

During the afternoon musical selections were given by the Police Band.

CLAIMS OF HOSPITALS.

MAJOR HALL EDWARDS' APPEAL AT EDGBASTON SERVICE.

The funds of the Birmingham hospitals were benefited by the May Day service at the Edgbaston Reservoir yesterday afternoon. The Rev. G. H. Moore (chaplain, Queen's Hospital), assisted by the Revs. T. H. Jones and J. T. Childs, conducted a service, and in an eloquent address Major J. Hall Edwards appealed for continued and increased support for the hospitals.

The times, he said, might be indeed critical ones, and no matter what the effect on the public the effect on the hospitals was considerably more serious, and any deficiency of funds would curtail a great work and inflict suffering upon many unfortunate people.

During the afternoon musical selections were given by the Police Band.

RESULTS OF COMPETITIONS IN BIRMINGHAM.

The spring boxing competition organized by the Birmingham Athletic Club, which was held on Saturday night at Kyle Hall, was a very successful one. The results were as follows:

Boxing. Some capital boxing was seen. Results: G. Lewis, 5; W. Brown, 4; J. B. Mounier, 3; H. Marshall, 2; H. Marshall, 1.

Cricket. The match between the Birmingham and the Aston Cricket Clubs was played on Saturday afternoon at Kyle Hall. The Birmingham team won by a distance, 50 runs.

Football. The match between the Birmingham and the Aston Football Clubs was played on Saturday afternoon at Kyle Hall. The Birmingham team won by a distance, 3-0.

CLAIMS OF HOSPITALS.

MAJOR HALL EDWARDS' APPEAL AT EDGBASTON SERVICE.

The funds of the Birmingham hospitals were benefited by the May Day service at the Edgbaston Reservoir yesterday afternoon. The Rev. G. H. Moore (chaplain, Queen's Hospital), assisted by the Revs. T. H. Jones and J. T. Childs, conducted a service, and in an eloquent address Major J. Hall Edwards appealed for continued and increased support for the hospitals.

The times, he said, might be indeed critical ones, and no matter what the effect on the public the effect on the hospitals was considerably more serious, and any deficiency of funds would curtail a great work and inflict suffering upon many unfortunate people.

During the afternoon musical selections were given by the Police Band.

CLAIMS OF HOSPITALS.

MAJOR HALL EDWARDS' APPEAL AT EDGBASTON SERVICE.

The funds of the Birmingham hospitals were benefited by the May Day service at the Edgbaston Reservoir yesterday afternoon. The Rev. G. H. Moore (chaplain, Queen's Hospital), assisted by the Revs. T. H. Jones and J. T. Childs, conducted a service, and in an eloquent address Major J. Hall Edwards appealed for continued and increased support for the hospitals.

The times, he said, might be indeed critical ones, and no matter what the effect on the public the effect on the hospitals was considerably more serious, and any deficiency of funds would curtail a great work and inflict suffering upon many unfortunate people.

During the afternoon musical selections were given by the Police Band.

RESULTS OF COMPETITIONS IN BIRMINGHAM.

The spring boxing competition organized by the Birmingham Athletic Club, which was held on Saturday night at Kyle Hall, was a very successful one. The results were as follows:

Boxing. Some capital boxing was seen. Results: G. Lewis, 5; W. Brown, 4; J. B. Mounier, 3; H. Marshall, 2; H. Marshall, 1.

Cricket. The match between the Birmingham and the Aston Cricket Clubs was played on Saturday afternoon at Kyle Hall. The Birmingham team won by a distance, 50 runs.

Football. The match between the Birmingham and the Aston Football Clubs was played on Saturday afternoon at Kyle Hall. The Birmingham team won by a distance, 3-0.

CLAIMS OF HOSPITALS.

MAJOR HALL EDWARDS' APPEAL AT EDGBASTON SERVICE.

The funds of the Birmingham hospitals were benefited by the May Day service at the Edgbaston Reservoir yesterday afternoon. The Rev. G. H. Moore (chaplain, Queen's Hospital), assisted by the Revs. T. H. Jones and J. T. Childs, conducted a service, and in an eloquent address Major J. Hall Edwards appealed for continued and increased support for the hospitals.

The times, he said, might be indeed critical ones, and no matter what the effect on the public the effect on the hospitals was considerably more serious, and any deficiency of funds would curtail a great work and inflict suffering upon many unfortunate people.

During the afternoon musical selections were given by the Police Band.

CLAIMS OF HOSPITALS.

MAJOR HALL EDWARDS' APPEAL AT EDGBASTON SERVICE.

The funds of the Birmingham hospitals were benefited by the May Day service at the Edgbaston Reservoir yesterday afternoon. The Rev. G. H. Moore (chaplain, Queen's Hospital), assisted by the Revs. T. H. Jones and J. T. Childs, conducted a service, and in an eloquent address Major J. Hall Edwards appealed for continued and increased support for the hospitals.

The times, he said, might be indeed critical ones, and no matter what the effect on the public the effect on the hospitals was considerably more serious, and any deficiency of funds would curtail a great work and inflict suffering upon many unfortunate people.

During the afternoon musical selections were given by the Police Band.

TO-DAY'S EXCHANGES.

New York, 3.98 1/2 to 3.98 3/4 dollars.
 Paris, 51.30 to 51.40 francs.
 Brussels, 51.30 to 51.35 francs.
 Rome 82 1/2 to 83 1/2 lire.
 Berlin, 258 to 260 marks.

Printed and Published by the BIRMINGHAM GAZETTE, Ltd., 186 and 188, Corporation Street, Birmingham. Branch Office: 116, Water Street, Bristol. Branch Office: 116, Water Street, Bristol. Branch Office: 116, Water Street, Bristol. Branch Office: 116, Water Street, Bristol.

Prime Minister of China, in Office is particularly that he utmost honour should him. Strictly speaking, he has to Europe to confer an appointment the French President; but he London from Paris to bring the an autograph letter from the President, and also several valises. His stay will be one in a round of visits to regard will be a trip to the Midlands, Bournemouth on Wednesday and

COMPLEXION blotchy, with redness of Nose, EATING disliked. Some Nausea. PAINS darting through Chest. Burning Spot behind left Shoulder Blade.

at back
COMPLEXION muddy
or pasty. EATING disliked or loathed. Biliousness and bad taste in mouth. PAINS in Bowel, Gripping and CONSTIPATION.

Sold everywhere, price 1/3 and 3/-

THE CICFA Co., 8, Duke St., Manches. Sq., London, W. 1.

not inter-
upper que.
proved crop
blers. Hemp
ay sold 36d
dy. Linseed
t. Sp. 8 s.

GES.
ITS.

BIRMINGHAM
10, High street,
and 61 and 63
LONDON, W. 1.

visible fragment from bookbinding عة شظية مرئية من كتاب مجلد